

V I E N Y B Ė

90th Anniversary Year—1886-1976—90-ieji Sukaktuviniai Metai

90 M. 8 N.

192 Highland Boulevard
Brooklyn, N. Y. 11207

1976 M. GEGUŽĖS [MAY] 28 D.

Telephone
APplegate 7-7257

30 CENTŲ

NAUJA ENCIKLOPEDIJA

Lietuvos knygynuose pasirodė pirmasis Lietuviškosios tarybinės enciklopedijos tomas. Ši enciklopedija — antras enciklopedinis leidinys Lietuvoje.

Pirmos leidinio siuntos knygynuose tirtė ištirpo, jog ne visiems prenumeratoriams jų užteko.

Pirmasis naujos enciklopedijos tomas — žymus įvykis Lietuvos kultūriniam gyvenime.

Enciklopedija sudarys 12 knygų po 40 spaudos lankų. Jose tilps apie 70,000 straipsnių, apie 18,000 vienspalvių ir spalvotų iliustracijų, 800 žemėlapių. Kaip sakoma pratarėje, tai bus universali enciklopedija, apimanti visas mokslo šakas ir visas žmonių veiklos puses. Joje plačiai aprašoma Tarybų Lietuva, jos kultūra, tautos istorija, darbo žmonių revoliucinis judėjimas, kova dėl Tarybų valdžios, socializmo, komunizmo statyba.

LTE atspindės šiandieninį Lietuvos ekonominį, kultūrinį gyvenimą Tarybų Sąjungos ir viso pasaulio ekonomikos bei kultūros kontekste, taip pat lietuvių tautos praeities ir dabarties ryšius su kitomis tautomis, plačiau papasakos apie tas liaudies ūkio ir mokslo šakas, kurios labiau vystomos Lietuvoje.

Enciklopedijos darbą koordinuoja 50 žmonių mokslinė taryba. Štai vien pirmąjį tomą sudaro 6,000 straipsnių, jame yra apie 1,600 įvairių iliustracijų. Jį parengiant, dalyvavo apie 800 autorių, daugelio

šakų specialistai, talkininkavo 430 mokslo konsultantų. Ruošti leidinį daug padėjo kitų tarybinių respublikų enciklopedijų leidėjai: Sovietų Sąjunga enciklopedija leidyklos kolektyvas, baltarusiai, atspausdinę LTE žemėlapius, Armėnijos, Azerbaidžano mokslo, kultūros darbuotojai, specialistai padėjo ruošti atskirus straipsnius, apie tas respublikas, gauti reikalingas iliustracijas.

Pirmasis tomas, turintis 630 psl., apima nuo A raidės iki Centrinės Afrikos Respublikos sostinės Bangis pavadinimo. Skaitytojas ras informacijos beveik apie visus žemynus — Ameriką, Aziją, Afriką, Australiją, apie tarybines Armėnijos, Azerbaidžano respublikas, kaimynę Baltarusiją. Jai, pavyzdžiui, skirta beveik 14 puslapių.

Enciklopedija spausdinama daugiaspalviu ofsetu. Tai leidžia spalvotas iliustracijas įdėti tiesiai prie straipsnių. Išskyrus "Detskaja enciklopedija", tai bus pirmoji visuotinė šiuo būdu atspausdinta enciklopedija Tarybų Sąjungoje.

Popierų Lietuviškajai tarybinei enciklopedijai, kaip ir daugumai kitų enciklopedijų, gamino Kauno J. Janonio popieriaus fabrikas. Jis specializuotas gaminti spaudos popierių. Tačiau, nepaisant fabriko darbuotojų tikrai nuoširdžių pastangų, pirmųjų popieriaus siuntų kokybė dar neatitinka visų reikalavimų, kuriuos kelia daugiaspalvis ofsetas.

Todėl spausdinimas užsitęsė ir kol kas įrišti paruošta tik 25 tūkst. egzempliorių. Tikimasi artimiausiu metu išspręsti kokybiško ofsetinio popieriaus klausimą, ir šiais metais prenumeratoriai gaus visą tiražą.

Daug padirbėjo ir Kauno K. Poželos spaustuvės kolektyvas. Pirmą kartą spausdinant tokį sudėtingą enciklopedinį leidinį, poligrafinkams teko ir dar teks išspręsti nemažai problemų. Viena iš jų — įrišimas. Spaustuvė jau gavo automatinę knygų įrišimo liniją, specialiai pirkta enciklopedijos leidimui, kuri bus šią vasarą sumontuota.

Paleidus šią knygų gamybos liniją, spaustuvė įriš ir pateiks skaitytojams enciklopedijos ne po 5,000, kaip dabar, o po 20,000 egzempliorių kas mėnesį.

Amerikos Episkopatas ruošia tyrinėjimą-hearings apie žmogaus teisių paneigimą Sovietų Sąjungoje, taip pat ir okupuotoje Lietuvoje. Liudininku pakviestas Simas Kudirka. Tyrinėjimas įvyks š. m. liepos 14-16 d. Maryknoll, N. Y.

Paminklo fragmentas 100 metų lietuviams prisiminti nuo išikurimo Clevelande. Projektas E. Kersnausko — rūpintojėlis — skulp. Mozeliausko. V. Bacevičiaus nuotr.

Kam ir kiek VLIKas išleidžia

Vyriausio Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto 1976 metų šamatoj Tarybos numatytos išlaidos — \$70,450 — suskirstytos į tris pagrindines dalis: administracinės išlaidos, bendrinė VLIKo veikla, VLIKo Informacinė Tarnyba.

Administracinės išlaidos — \$11,900 — sudaro: patalpų nuoma, raštinės išlaidos (paštas, telefonas, telegrafas, švara ir kt.), atlyginimas personalui ir reprezentacija.

Bendrinei VLIKo veiklai \$14,000. Jas sudaro: jaunimo seminarams \$2,500; Sovietų Sąjungoje kalinaimams lietuviams politiniams kaliniams vaduoti \$1,000; parama kitiems Lietuvos laisvinimo darbuotojams — \$1,200; lietuviams daromų skriaudų dokumentavimas — \$500; konferencijoms — \$2,000; knygos Lietuvos Steigiamasis Seimas išleidimui — \$3,600 (knyga netrukus pasirodys) —; Brazinskių bylai vesti išlaidoms baigti dengti \$3,600.

Didžiausią išlaidų dalį — \$44,150 — sudaro numatytosios išlaidos VLIKo Informacinei Tarnybai. Vien tik bendriniam šios Tarnybos reikalams — techninės priemonės, personalas, paštas, telefonas ir telegrafas ir ryšiai — išlaidos siekia \$11,500. Periodiniams leidiniams, kuriuos įeina ELTOs lietuvių, anglų, italų, ispanų ir prancūzų kalbomis leidžiami biuletiniai, skirta \$17,000; neperiodiniams leidiniams: knygos apie sovietinį genocidą baigti paruošti — \$2,000; pradėta ruošti knygos Lietuva, kuri turės būti išleista anglų, ispanų, prancūzų ir vokiečių kalbomis (enciklopedinio pobūdžio) skirta \$2,000; kitai smulkesnei informacinei medžiagai leisti skirta \$1,150. Radijo programoms perduoti Lietuvai iš Europoje veikiančių radijo stočių numatyta \$6,300. Ypatingoms išlaidoms, kaip tai kelionėms, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos leidimui parem-

ti ir kt., skirta \$4,200.

1975 metų šamatai buvo numatyti \$56,450, o 1976 metams \$70,450. Pernai buvo išleista 48,564 dol., t. y. šamata nebuvo pilnai įvykdyta. Svarbiausios nepanaudotos pozicijos buvo šios: informacijos knygos apie Lietuvą išleisti — \$4,500 ir knygos Lietuvos Steigiamasis Seimas, kurios nespėta pernai atspausinti, — \$3,200. Pastafoji knyga, Tautos Fondui aukotojai, aukoje nemažiau \$25 per metus, gauna ELTOs informacijos biuletinį. Ši kompensacija ir "tax exemption" paskatina ne vieną aukotoją duoti vieną kitą dešimtinę daugiau.

KONGRESAS RŪPINAS BOBELIO MEMORANDUMU

Kongreso politikos sluoksniuose plačiai komentuojamas Amerikos, Lietuvių Tarybos įteiktas memorandumas dr. Kissingerio reikalui.

STEBĖTOJO PASTABOS

New Yorko lietuviai (jei ras vietos milijonuose laukiamų žiurovų) turės progos pamatyti savo ooste, pro kurį paskutiniu šimtmečiu į čia atvyko daugiau 300,000 lietuvių, susitelkimą daugiau 200 burlaivių iš 30-ties valstybių, atžymėti Amerikos 200 gimtadienį-Bicentennial. Burlaivių Columbus atrado Ameriką ir burlaivis James Foster, atplukdė į New Yorką pirmąjį žinomą būrį septynių lietuvių ateivių, 1869 metais kovo 11 d. Jie plaukė tris mėnesius iš Hamburgo. Du geriausi ir tobuliausi burlaiviai, kurių vienas šiame susitelkime atstovaus Sovietijai, o kitas Ameriką, pasirodo, buvo pastatyti nacių Vokietijoje, ir po karo, kaip grobis, atiteko rusams bei amerikiečiams, kurie nemoka tokių burlaivių statytis.

Mūsų katalikų spauda ragina ne labai, kažkodėl, rangius lietuvius minėti 50-ties metų sukaktį Lietuvos Katalikų provincijos įkūrimo šv. Tėvo aktu. Nerangumo priežastį prof. Leonas Sabaliūnas, kuris dėsto politinius mokslus Indianos universitete, šitaip anglų kalba atpasakoja savo 1975 metais šio universiteto išleistoje knygoje "Lithuania in Crisis: Nationalism to Communism, 1939-1940": "In 1925 a concordat had been concluded between Poland and the Vatican which in effect, recognized Poland's interests as paramount in the unresolved conflict over Vilnius, a city and territory held by Poland but claimed by both Poland and Lithuania". Sekanti metai Lietuvos provinciją įkurdamas, popiežius nesuderino Lietuvos ir Lenkijos pažiūrų Vilniaus atveju, todėl Provincija gimė kaip kreivas vaikas.

Amerikos Senatas priėmė rezoliuciją užsienio politikos klausimais, kuri pritarė Atstovų Rūmų anksčiau priimtajai ir viešai pareiškia, kad "Jungtinių Valstybių daugelio metų politika nepripažinti Estijos, Latvijos ir Lietuvos neteisėto pagrobimo ir įjungimo Sovietų Sąjungon, nėra pakitusi, nežiūrint kaip Maskvoje, ar kur kitur, būtų aiškina prezidento Fordo parašas Baigiamajame Akte Europos Saugumo bei Bendradarbiavimo konferencijos Helsinkuose".

Negausus lietuvių jaunimas Vakarų Vokietijoje žengė pirmus žingsnius paruošti ketvirtą Lietuvos jaunimo pasaulinį kongresą, kurį trečiasis kongresas Pietų Amerikoje nutarė sušaukti Vakarų Vokietijoje 1979 metais. Planuojama stovykla, koncertas, studijų dienos ir išvykos po Europą, paskiriant šiem dalykam 3 ar 4 savaites. Įdomu, posėdžiai jau buvo pritaikyti "lietuviškai mažai kalbančiam jaunimui", reiškia, vyko vokiečių kalba.

Pavadinimą savo 1966 m. dramai "Penki stulpai turgaus aikštėje" Algirdas Landsbergis, bene, paėmė iš partizaninio, 1945-1952, karo įvykių, Lietuvoje, kur rusų "stribai" nužudytų lietuvių laisvės kovotojų kūnus laikydavo kelias dienas išmėtytus miestelių aikštėse. Šitoks ne-

Vienybė, 1976 m. gegužės 28 d.

civilizuotas elgesys, tačiau, nėra sovietinių rusų išmisas, bet turi gilių šaknų jų tautos pobūdyje. Garsaus Britų muziejaus pareigūnas R. Nisbet Bain 1908 metais parašė istorinį veikalą "Slavonic Europe", kurį Arno Press ir New York Times 1971 metais nusprendė pakartoti savo serijoje Eastern Europe Collection. Ten rašoma, kad caras Petras Didysai, numalšinęs savo "strielečių" maištą, suimtiems pirma sulaužydavo rankų ir kojų kaulus, o po to išmesdavo kančiose mirti Maskvos miesto aikštėje, kur kūnus išlaikydavęs iki penkių mėnesių.

Lietuvos žydas Leyzer Ran pašventė daugelį metų sutelkti tris tūkstančius fotografijų ir dokumentų pavaizduoti "Jeruzalę Lietuvoje", būtent, Vilniaus žydus. Tām tikra susidariusi bendrovė Vilna in Pictures New Yorke išleido jau antrą laidą trijų tomų jo veikalo, kuris sudaro tūkstantį puslapių ir parašytas keturiomis kalbomis: anglų, hebrajų, žydų ir rusų. Kainuoja, su prisiuntimu, \$42. Vilniaus universitete savo metu studijavusi Lucy S. Dawidowicz sako: "Čia puikus albumas, kuris suteikė Vilniaus žydams amžiną savo fotografijomis — tai atmintina istorijos dovana".

Vienam savo korespondento Maskvoje pranešimui New York Times redakcija uždėjo būdingą antraštę: "Graft and Embezzlement, Most Persistent Crimes in Soviet, Continue to Plague Economy". Korespondentas pasakoja, kaip Kauno audeklinėje buvo išvogta milijono dolerių vertės audeklų, nugabenta į Stalino tėvynę Gruziją ir ten pakeista gruzinų vynu, kuri Maskvoje ir kitur pardavus, "kombinatoriai" pasidarė milijoninio pelno. Čia dr. Vincas Kudirka saktų: "Pas didrusius nieko naujo".

Vilniuje paskelbta, kad Lietuvos komunistų partija dabar turinti 140,219 narių, kurių 546 yra baigę aukštą mokslą, o 37,734 — vidurinį. Prieš tris metus, 1972 m., buvo skelbiama, kad lietuvių partijoj buvo 93,271.

Mūsų Lietuvių fondas, skelbiama, jau turis \$1,134,850 kapitalo, kuri sudėję 4,084 nariai, deja, pusė jų jau mirę.

Vėl gyvename audrą šaukšte. Du amerikiečiai žurnalistai pakepė pavėluotą antį, esą mūsų Valstybės departamento patarėjas ("devintas vanduo nuo kieseliaus") pataręs Amerikos ambasadorių konferencijai Londone puoselėti liniją, kad Sovietija jaustų, kad rytų Europa yra jos kūno dalis, reiškia, jaustųsi, kaip namie. Savo tautos ir rytų Europos tautų istoriją žinąs lietuvis žino, kad Maskvą norėtų rojau, bet nuodėmės neleidžia. Kaip Ivanas besusukinė, jis vis čia bus neprašytas svečias, kurio visi amžinai trokš kuogreičiausiai išsibodėti.

Pereitoje Vienybės laidoje tilpo filatelisto Kazio Matuzo rašinys su keletu nuotraukų iš Toronto, Ontario, Kanadoje įvykusios Baltijos valstybių pašto ženklų parodos. Parodoje buvo išsiuntinėti laiška su pašto specialia antspauda. Laiškai išsiuntinėti į įvairias pasaulio šalis, įmant į Lietuvą, iš kurios jau gavo ir pakvitavimą. Laiškas pasiekė ir Vienybę.

Fitchburg, Mass. Istorijos draugija išleido 451 pusl. "Around the World in Fitchburg", kurioje daug kalbama apie ateivius, apsigyvenusius šiame Massachusetts miestelyje, jų tarpe ir lietuvius, kurie, už apsigyvenimą Amerikoje, sako, mokėję savo "drąsa". Tarp 400 paveikslų knygoje įdėta 94 metų sulaukusios Fitchburgo lietuvės Sofijos Stankevičienės, kuri į Ameriką atvyko 1907 metais — tais pačiais, kuriuose Vienybė Lietuvinkų iš Plymoutho persikraustė į Brooklyn, N. Y. Knyga pardavinėjama po \$12.50.

Londone įvyko 28-tas Anglijos Lietuvių sąjungos metinis suvažiavimas. Dalyvavo 19 atstovų iš 15-kos skyrių, turinčių 595 narius. Londone lietuviai turi Lietuvių namą, kurį nupirko prieš 25-erius metus, surinkę 4,337 šerūs. Paskutiniame šėrininkų suvažiavime dalyvavo 41. Namas yra "kultūros centras" Londono lietuviams.

Scholarly Research bendrovė planuoja išleisti Anglijos-Rusijos diplomatinių dokumentų, 1781-1945 metų laikotarpio mikrofilmą 20 tūkstančių tomų. Jau išleido penkius rinkinius, 1914-1940 laikotarpio, kurie apima ir Lietuvą. Jų kainą \$16,030.

Vakarų Vokietijoje veikiančios Vasario 16 gimnazijos (High School) vedėjas V. Natkevičius skelbia, kad mokykloje yra 60 mokinių, kurių du iš Amerikos, du iš Kanados. Mokytojų tarpe yra du Kanados lietuviai. Vokiečių valdžia suteikianti po pusę milijono markių metinės paramos. Mokslas ir bendrabutis kainuoja \$70 mėnesiui. Gimnazijai ateitį užtikrinti reikia daugiau mokinių iš Amerikos. Priima pradinę baigusius. Savo šaltumu Amerikos lietuviai tėvai jau praganė tėvų marijonų Marianapolį ir tėvų pranciškonų šv. Antano gimnazijas, bet dabar, gali būti, apsisvarstyti, kad mokslas Vokietijoje jų jaunimui būtų naudingesnis, negu triukšmingame Bostone, ar kitur.

Lenkijoje pasirodė Zygmunto Stoberskio lenkų kalba "Lietuvių literatūros istorija", kuri, pridėjus prof. Jerzjo Ochmanskio "Lietuvos istoriją" duoda lenkų skaitytojui progą susipažinti su ta tauta (kaip vienas lenkų laikraštis rašė) "su kuria nekartą siejo mus bendra istorija".

Stoberskis pripažįsta, kad lietuviai savo literatūrą kūrė nepaprastai sunkiose sąlygose. Pradžioje kliudė rusinimo tikslams uždraudimas spaudos lotynų raidėmis; o iš kitos pusės gulė lenkinimas. Daugelis pirmųjų rašytojų lietuviškumą tepajuto, eidami aukštus mokslus rusų universitetuose.

Draugė dienraščio vardu, jo redaktorius Br. Kviklys suruošė trijų dienų "Jungtinių Amerikos Valstybių lietuvių senosios išeivijos istorijos gyvenimo, veiklos ir darbų apžvalginę" parodą, ir ta proga išleido 64 puslapių knygelę-vadovą, kur, tarp kitko, yra ir Stasio Piežos anglų kalba trumpas žvilgsnis Amerikos lietuviams. Kokiu nežinomu kraštu yra senųjų Amerikos lietuvių istorija net dienraščių redaktoriams, rodo Kviklio sudarytieji "Lietuvių išeivijos Amerikoje žymesniųjų įvykių chronologijos bruožai", kurie neaprupinami tiksliais datomis. Pavyzdžiui, tepasakoma, kad Plymouth, Pa. 1886 m. pradėta leisti Wienibe Lietuwniku, bet be datos (vas. 10 d.), o ir vardas iškraipytas į "Lietuwninkų". Apie pirmąjį Amerikos lietuvių politinį seimą tesakoma "1906 m. — sušauktas pirmasis lietuvių politinis seimas Philadelphiaj", bet nutylima įdomi data — vasario 22 d. George Washingtono gimtadienio šventės dienoje.

Illinois universitetas suruošė dvi-dienę Midwest Slavic vardu mokslo vyrų konferenciją rytų Europos ir Sovietijos temomis, kurioms dėstyti pakvietė vieną estą, du latviu ir penkis lenkus, bet nė vieno lietuviu! Bendra tema buvo: "Nationalism and Human Rights: Processes of Modernization in the USSR and Eastern Europe". Paskaitos būsią išleistos atskira knyga ir Amerikos lietuviams prieinamais susipažinti atvejais, kurie lietė lietuvius.

Lietuviai yra išsibarstę po platų pasaulį ir ne vienas žymisi krašte, kuriame apsigyveno. Aną dieną Berlyne išėjo akademinė studija vokiečių kalba "Das Sowjetische Finanzsystem", kurią parašė vokietis Gunter Hedtkamp, bet kreditą už temos praplėtimą ir įvykių po 1965 metų aprašymą suteikia savo pagalbininkui Norbert Penkaitis, kurio pavardė lietuviška. Mūsų Enciklopedija jo nepažįsta. Nepažįstame kol kas nė mes.

LITUANISTINĖ STOVYKLA

Sią vasarą daugumai lietuvių jaunimo bus reta proga patirti visai naują įvykį, būtent, lituanistinę stovyklą, kuri sudaro jaunimui sąlygas praturtinti savo lituanistinį lobyną gamtoje tarp ošiančių medžių ir žvilgančių ežerų. Stovykla vyks Jėzuitų rekolekcijų namuose Loyola of the Lakes netoli Canton, Ohio rugpiūčio 15-27 dienomis. Stovyklautojai bus apgyvendinti labai patogiose patalpose su profesionaliniu aptarnavimu. Ten bus galima susitikti su įvairių vietovių jaunimu, kuris domisi lituanistika.

Į stovyklą priimamas jaunimas, baigęs gimnaziją ir mokąs lietuviškai skaityti, rašyti ir kalbėti.

Stovyklos pagrindinis dėmesys skiriamas lietuvių kalbai, lietuvių literatūrai ir Lietuvos istorijai. Šiais metais vėl bus galima gauti užskaitus iš Kent universiteto tiems, kurie tuo domėtusi, sumokėjus universitetui specialų mokestį. Stovyklautojai pageidaujami užsirašyti bent keturiems kursams. Stovyklos mokestis šiais metais yra tik \$100.00 dviem savaitėm. Preliminarinė programa susidės iš šių kursų ir lektorių:

Linksnių mokslas — Stasys Barzdukas,

Kirčių mokslas — Antanas Klimas,

Žodžių daryba — Antanas Klimas,

Lietuvių rašyba — Juozas Vaišnys, S. J.,

Lietuvių poezija — Rimvydas Šilbajoris,

Lietuvių apysaka — Aldona Gražytė-Maziliauskienė,

Lietuvos istorija (1918-1945) — Benediktas Mačiūka,

Pokarinė Lietuvos istorija — Benediktas Mačiūka.

Vakarais bus rodomi lietuviški filmai. Taip pat planuojama įtraukti specialius paskaitininkus. Tolimesnės informacijos ir registracijos blankų prašoma kreiptis adresu:

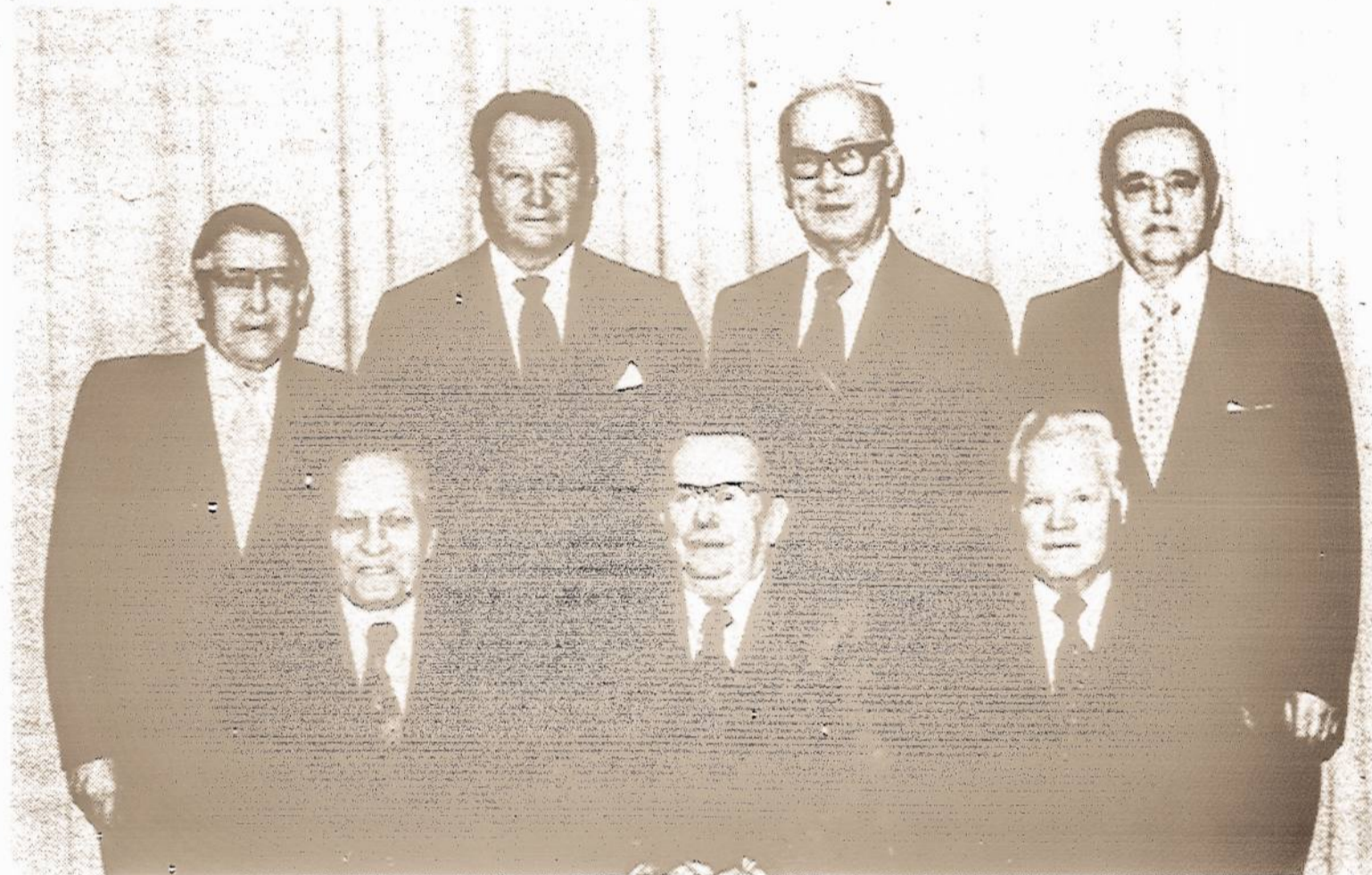
PLJS Ryšių Centras
2422 W. Marquette Rd.
Chicago, Ill. 60629

LIETUVIAI RUOŠIASI EUCHARISTINIAM KONGRESUI

Juozas Janulaitis, 4-osios Lietuvos Vyčių Kuopos narys Philadelphiaj, pakviestas į 41-mo Eucharistinio kongreso rengėjų komisijos Atidarymo subkomisiją pirmininkauti lietuvių reikalams. Kongresas įvyks rugpiūčio 1-8 d. Philadelphiaj. Numatoma, dalyvaus pusanatro milijono pasaulio katalikų, iš jų apie 4,000 lietuvių. Lietuviams skirtose pamaldose giedos Alfonso Mikulskio vadovaujamas Čiurlionio Ansamblis, dr. Vytautas Vardys ruošia 500 psl. specialų leidinį, taip pat bus išleista informacinė brošiūra apie Lietuvą. Ruošiami specialūs seminarai, parodos ir kitokios programos.

Clevelando D. L. K. Birutės dr-jos naujoji valdyba. Iš k. į d.: Stasiėnė, Jonaitienė, Bartuškienė, V. Nagevičienė [pirmininkė] ir Budrienė.

L. B. Clevelando apyl. naujoji valdyba. Iš k. į d.: [sėdi] B. Gražulis, J. Malskis [pirmininkas] V. Mariūnas. Stovi: V. Bacevičius, Pr. Karalius, S. Astrauskas ir J. Biliūnas. V. Bacevičiaus nuotr.

BOSTONO LIETUVIŲ VEIKLA

Lietuvių radijo valandos Laisvės Varpas koncertas įvyko balandžio 25 d. Lietuvių Piliečių d-jos didžiojoje auditorijoje, S. Bostone. Koncerto programą atliko solistė Aldona Stempuzienė, akompanuojant muzikui Jonui Švedui.

Amerikos 200 metų nepriklausomybės sukakties minėjime, kurį šiais metais rengė valstija, dalyvavo ir lietuviai. Gubernatūros rūmuose nuo balandžio 25 iki 30 dienos lietuviams buvo paskirtas kambarys. Jame lietuviai išstatė savo tautodailę ir vietos lietuvių menininkų kūrybą. Kiekvieną dieną pietų laiku, kada gubernatūros ir seimelio tarnautojai buvo laisvi, atliko programa. Ją atliko smuik. Izidorius Vasyliūnas; buvo atlikta komp. Jeronimo Kačinsko duetas, dalyvavo Brocktono lietuvių vaikų choras, paskui vėl Kačinsko kūriniai, kuriuos atliko jo studentai iš Berkeley muzikos kolegijos. Toliau Onos Ivaškienės tautinių šokių ansamblis. Vidury šių programų buvo trumpas žodis. Čia kalbėjo kleb. kun. A. Baltrašūnas, L. Švelnis, A. Čaplikas, kun. Valkavičius, Alg. Budreckis ir kt.

Karaliaučiaus univ. profesoriaus Liudviko Gedimino Rėzos 200 metų gimimo sukaktis buvo paminėta LB

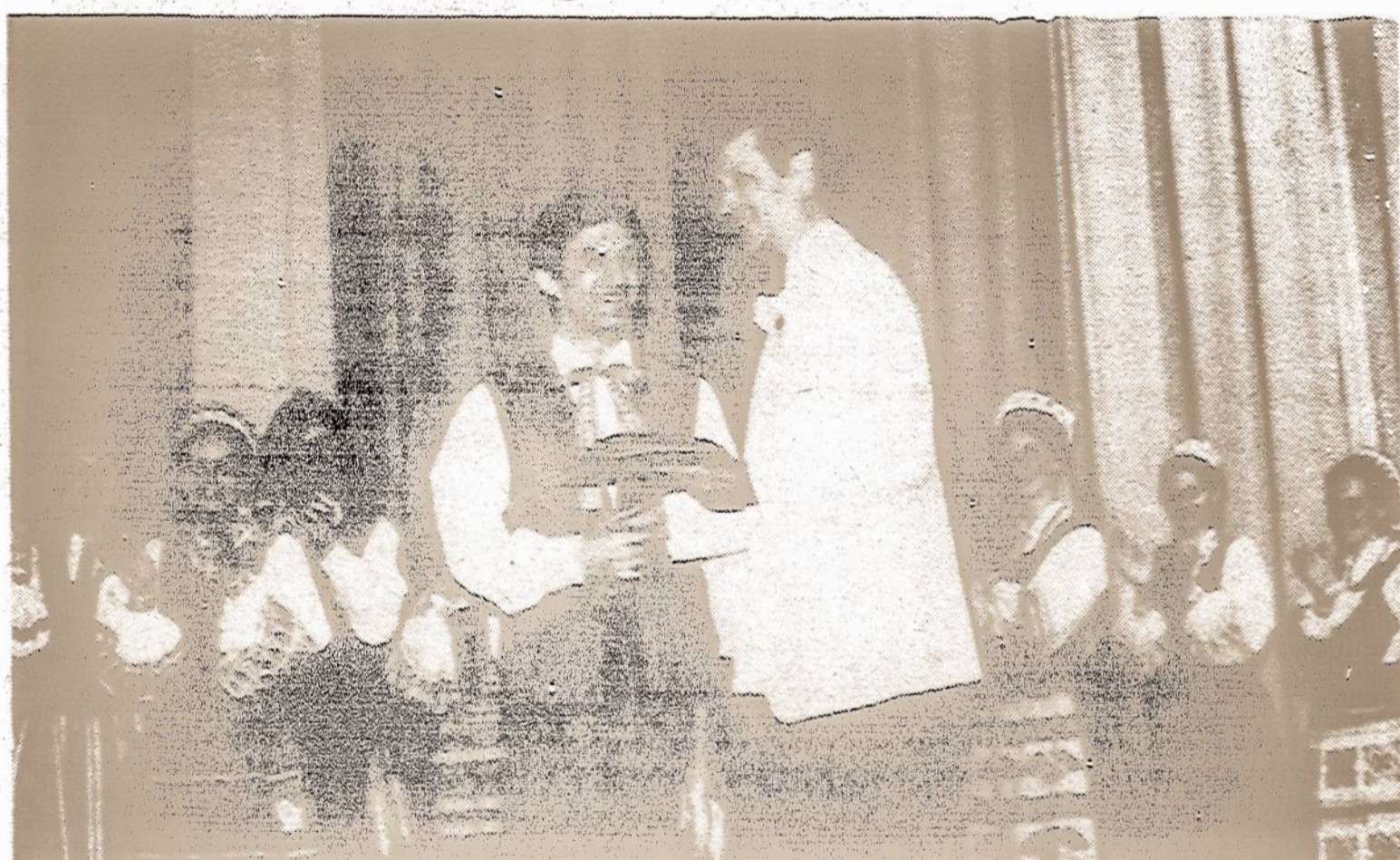
Kultūros klube, Tarptautinio Instituto patalpose, gegužės 8 d.

Programoje buvo prof. S. Sužiedėlio ir etnografo Antano Mažiulio paskaitos, o ekrane dr. Jurgis Gimbutas pailiustravo pokalbį apie Rėzos tėviškę Kuršių Nerijoje.

Šį minėjimą rengė Kultūros klubas su Lituanistikos institutu.

Prof. Lora Freibergaitė, gimusi Kaune, per Sibiją ir Lietuvą pasiekusi Izraelio Tel Aviv Universitetą, vasario 8, automobilio nelaimėje sunkiai sužeista. Daugelis ją pažino kaip "Ažuoliuko" garsaus berniukų choro vedėjo Hermano Perelšteino žmoną Vilniuje. Jam apsisprendus likti Lietuvoje, kur jis užima tokią svarbią vietą kultūriname gyvenime, Lora išsiskyrė ir išvažiavo viena. Jos iškilūs gabumai buvo įvertinti Tel Avivo universitete, kur ji tapo pirmoji vokiečių kalbos dėstytoja.

Albertas Vaitaitis, 2965 E. Peakview Ave., Littleton, Co. 80121, rašo, kad Colorado Universitetas, Denveryje, yra numatęs Amerikos 200 gimtadienio proga išleisti leidinį apie įvairias jos valstijoje gyvenančias tautybes. P. Vaitaitis pasiūvė paruošti leidinį apie lietuvius. Padėkim jam.

Grandinėlės taut. šokių vadovas L. Sagys įteikia pažymėjimą G. Neimanui už ilgiausiai išsilaikiusį grupėje. Nuotrauka iš metinio "Grandinėlės" koncerto geg. 8 d. 1976 m.

Metiniame "Grandinėlės" koncerte-baliuje. Iš k. į d.: Mockus, Staškūniėnė, Palubinskienė su dukra Danutė, Staškūnas, Butkienė ir S. Ilgūnas iš Rochester, N. Y. V. Bacevičiaus nuotr.

Vienybė, 1976 m. gegužės 28 d.

LIETUVIŠKOJE CHICAGOJE

Dr. Jonas Šalna išrinktas Illinois Lietuvių Gydytojų Draugijos pirminku, dr. Kostas Jablonskis ir dr. Leonidas Ragas — vicepirm., dr. Milda Trimakaitė — sekr., ir dr. Osvaldas Nakas — išd.

Sol. Roma Mastienė pakviesta koncertui birželio 12 d. Buenos Aires Lietuvių salėje, Argentinoje.

Poezijos dienos šiemet Chicagos Jaunimo Centre įvykė gegužės 21-22. Jos buvo pradėtos spalvoto filmo "Poetas Jonas Aistis" premjera ir užbaigtos poezijos vakaru. Pagrindinis dėmesys jame teks montrealiečiui poetui Henrikui Nagiui, skaitančiam savo poeziją.

Jono Dovydeno nuotraukomis Chicagos Tribune iliustravo savaitgalio žurnale paskelbtą nuolatinio bendradarbio Michael Killian apybraižą "Kareivio gyvenimas Britanijos Vietname". Skaitytojus supažindina su britų problemomis Š. Airijoje, J. Dovydenas ten lankėsi ir padarė daug nuotraukų, kuriomis spauda dabar naudojasi.

Alfredas Jakštas, Chicagos Meno Instituto konservatorius, buvo plačiai paminėtas Instituto leidiny. Gimęs Amerikoje, jis baigė Harvard universitetą, stažavosi Europos muziejuose. Dail. Mikas Šileikis buvo pakviestas jį įvertinti iš New Yorko atvežtus mirusio dail. Puzino paveikslus. Jakšto patarimu, paveikslai dabar yra lietuvių bankininko saugyklose.

Mildos pastatą Bridgeporte bandymai parduotį už \$45,000 iki šiol nebuvo sėkmingi.

Illinois universiteto Dantų medicinos mokyklos histologijos departamentas surengė vaizdinę lietuvių parodą. Gegužės 18 d. šoko tautinių šokių grupė Grandis, vadovaujama Irenos Smieliauskiene. Gegužės 20 buvo paroda, kurioje išstatyti žymesniųjų lietuvių darbai ir veikla.

Sen. Frank D. Savickas Illinois senatui pasiūlė rezoliuciją sudaryti specialią komisiją, ištirti didėjančius apdraudos mokesčius, kas didina verslininkų išlaidas, kurias galutinai turi apmokėti vartotojai. Jo rezoliuciją senatas priėmė. Buvo sudarytas specialus penkių senatorių komitetas: trijų demokratų ir dviejų respublikonų.

Southtown Economist gegužės 2 d. puslapį skyrė Balzeko Lietuvių Kultūros muziejaus banketui, kurio metu buvo pagerbtas Chicagos Mokslo ir pramonės muziejaus prezidentas Mac Master.

LIETUVIŠKŲ FILMŲ PROGRAMA

Visi maloniai kviečiami atsilankyti į Lietuvos kino studijos gamintų filmų programą, gegužės 29 d. 7:30 vak. Jaunimo Centro apatinėje salėje (buv. Čiurlionio galerijoje). 5620 So. Claremont.

Bus rodoma: 1: Meninis, vaidybinis filmas "Žydrieji horizontai". Labai tinkamas ir jaunesiems žiūrovams

2. 1975 m. Dainų ir taut. šokių šventė Vilniuje

3. Filmas apie Čiurlionį ir jo pagerbimą bei minėjimus 1975 metais.

Programa tęsis virš 2 valandų.

Visi filmai garsiniai, o paskutiniai du — spalvoti. Rengėjai

Dana Stankaitytė Vytauto žmonos rolėje dainuoja Vyt. Marijošiaus operoje "Priesaika", kurios premjera, kartu su kitom dviem operom, įvyko Chicagoje gegužės 8 d.

TRIJU LIETUVIŠKŲ OPERŲ PREMJERA

Savo 20 metų sukaktį ir JAV 200 metų nepriklausomybę Chicagos lietuvių opera paminėjo labai originaliai — gegužės 8 d. pastatė tris lietuviškas operas. Tos operos — tai trumpi vienveiksmiai originalūs kūriniai: dvi vaizduoja dabartį, o trečia — praeitį. Pirmosios dvi operos, tai Jeronimo Kačinsko "Juodasis laivas", žodžiai Algirdo Landsbergio, ir pagal Anatolijaus Kairio libretą Juliaus Gaidelio sukurta "Gintaro šalis". Trečioji opera — pagal Stasio Santvaro pritaikytą Balio Sruogos "Milžino Paunksmės" III veiksma Vytauto Marijošiaus parašyta muzika "Priesaikai".

Visas tris operas dirigavo Vytautas Marijošius. Parengti jas padėjo Aloyzas Jurgutis, chormeisteriai: Alice Stepes ir A. Gečas. Įvairiose rolėse šiose trijose operose dainavo: Dana Stankaitytė, Catherine Kogutaitė, Nerija Linkevičiūtė, Stefan Wicik, Algirdas Brazis, Julius Savrimas, Jonas Vaznelis, Valentinas Liorentas, Bronius Jančys, Marga-

rita Momkienė, Stasys Baras, Roma Mastienė ir kt.

Operas režisavo Algimantas Dikinis, dekoracijomis ir šviesos efektais rūpinosi dail. Ad. Valeška, jo padėjėja — Austė Pečiūraitė apšvietimu rūpinasi Kazys Cijūnelis, ir daug kitų padėjėjų, kurių nė pavardėmis neišvardinsi.

Buvo dar ir vienkartinį talkininkų. Pavyzdžiui, "Priesaikoj" vargonais grojo Leonardas Šimutis, Jr. Kitoje vėl — dalyvavo J. Puodžiūno baletų studijos šokėjos (viso 14; ir pats Puodžiūnas (solo). Kita solo šokėja buvo Violeta Karosaitė.

Premjerų proga buvo išleista graži programa, Vinco Luko meniškai apipavidalinta. Atskirai išleisti libretai lietuvių ir anglų kalbomis. Angliškai išvertė Aldona Zailskaitė.

Chicagos lietuvių operai vadovauja Vytauto Radžiaus pirmininkaujama valdyba. Vicepirmininkais yra Vaclovas Momkus, Irena Navickaitė ir Jurgis Vidžiūnas, sekretorė — Rūta Grauzinienė, išd. Vladas Stropus ir turto globėjas — Bronius Maciulevičius.

Viso trys operos publikos buvo gerai sutiktos, bet šilčiausiai — Vytauto Marijošiaus "Priesaika".

St. Balzekas, mero Daley pensininkų globos įstaigos paprašytas padėti surasti teisėjus, kurie pagelbėtų išrinkti geriausius meno darbus konkursuose, kurie įvyks liepos 13 d. Chinatown Community centre, gyvenantiems į rytus nuo Western, o gyvenantiems į vakarus nuo Western konkursas bus liepos 31 d. Curie Aukšt. mokykloje. Geriausi darbai bus rugp. 31 d. išstatyti Grant Parke.

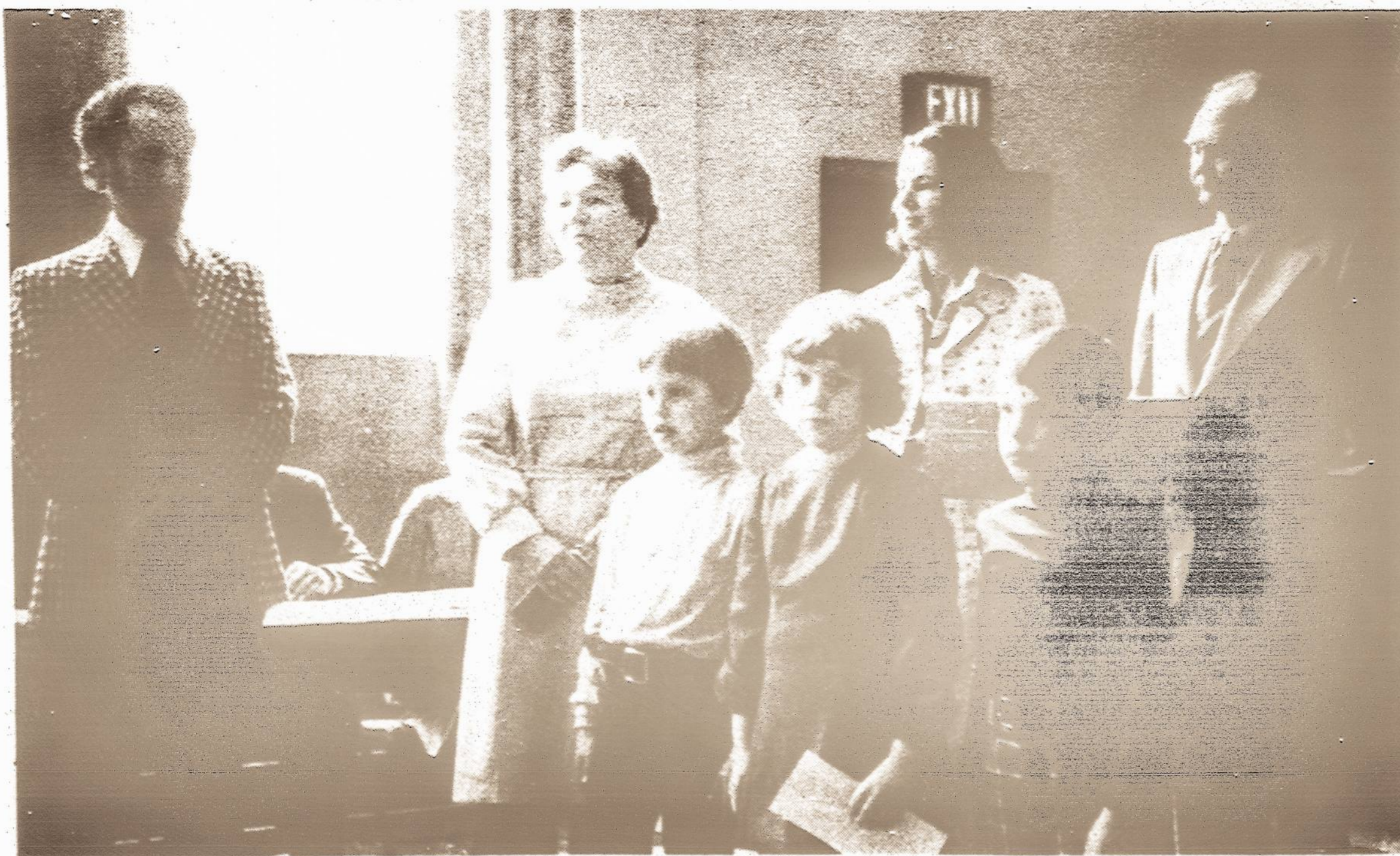
Jaunimo Centro krautuvėleje galima gauti vertingų prekių už žemą kainą:

- austos lietuviškos staltiesės, nuo \$10.00;
- keramikos vazos, nuo \$3.00 iki \$15.00;
- lietuvių dailininkų paveikslai, nuo \$20.00;
- tautinės juostos, \$1.00 už jardą;
- lietuviškų dainų kasetės, \$5.95.

Krautuvėlė atdara kiekvieną vakarą, šeštadienį ir sekmadienį po pamaldų. Kreiptis į Jaunimo Centro raštinę budinti. Krautuvėlės vedėja — Vita Polikaitytė.

Vienybė, 1976 m. gegužės 28 d.

MAŽŪJŲ AUKA LIETUVAI

Chicagos Dariaus ir Girėno Lituanistinės mokyklos II-jo skyriaus mokiniai [iš kairės] R. Maurukas, K. Burbulytė ir A. Rūbas įteikia mokyklos antrąją šimtą dolerių Lietuvos fondui, kurio XIII suvažiavimas įvyko gegužės 15 d. Chicagos Jaunimo centre. Fondo steigėjas dr. A. Razma [su languotu švarku] pasiruošęs dovaną priimti. Kiti [iš kairės] yra G. Valiulienė, vaikų mokytoja ir suvažiavimui pirmininkė.

kavę M. Lenkauskienė iš Clevelando ir dr. G. Balukas iš Chicagos. Šis milijoninis lietuvių fondas jau turi \$1,135,000 kapitalo ir keturius tūkstančius 94 narius. Iš fondo lėšų šiemet įvairiems lietuviškiems kultūriniam reikalams buvo išdalinta \$41,250, nežiūrint, kad per paskutiniuosius kelerius metus fondas dėl akcijų kritimo turėjo maždaug 100 tūkstančių dolerių nuostolio. [Nuotr. V. Zalatoriaus]

Baigiama ruošti

59 SLA seimui

SLA seimui ruošti komiteto pirm. Macke sukviestame susirinkime gegužės 15 d. Chicago taup. b-vės patalpose buvo pranešta, kad jau priimtoje programoje numatyta, kad seimas bus atidarytas liepos 5 d., paminint JAV 200 metų sukaktį ir SLA devyniasdešimtmetį. Sekančią dieną posėdžiai prasidės 10 val. rytą ir tęsis iki 4 val. p. p. 6 val. vak. delegatams vakariene. Vaisins 228 Kuopa. Liepos 7 d. vyks reguliarūs posėdžiai, o vakare bus seimo banketas sekancią diena normalūs posėdžiai ir seimo užbaiga.

Stanley Molis ir Peter Vilkelis referavo apie "Sidabrinės Knygos" (Silver Book) išleidimą, pažymėdami, kad jau turi 72 skelbimus \$2,000 vertės, bet dar trūksta pinigų leidiniui užbaigti. Nors darbas sekasi, tačiau prašė padėti parinkti skelbimų, nors ir už \$5, jei nepirkto pakvietimo. Komisijoj, be jų, dar dirba Juozas Kapačinskas ir Macke. Dr. V. Dargis pažadėjo iš Fraternitas draugijos gydytojų surinkti bent \$1,000. Tai knygai SLA trumpą istoriją ruošia Efrogina Mikužiūtė, kuri prašo jai prisiųsti anekdotų, humoristinių dalykėlių, kad knyga būtų patrauklesnė. Kai St. Molis pranešė, kad pakvietimo kaina nustatyta \$15, tai įsiterpė p-lė Milieiriūtė, teigdama, kad tai per brangu. Tuo metu pirm. Macke pranešė, kad banketą-seimą pravesias S. Molis.

Neatvykus spaudos komisijos pirm. Baliui Brazdžioniui, pranešimą padarė "Sandaros" atstovas Pr. Šulas.

Posėdžio pabaigoje SLA Prezidentas Paul P. Dargis, sveikines rengėjus, pastebėjo, kad šis seimas būsiąs simboliškas: 90 metų SLA veiklos ir Amerikos 200 metų sukakties. Vadovais būsią A. Kalvaitis ir žurn. Vyt. Širvydas. Vėliau buvo p-nios Mackės paruošta kavutė.

Pr. Petitas

Steigiamas studentų choras

Šį rudenį pradės veikti naujas jaunimo choras, į kurį bus priimami studentai. Chorui vadovaus Emilija Pakštaitė, žinoma kanklių ansamblio vadovė. Norintieji prie choro prisirašyti kreipiasi į kun. Algimantą Kežį, S. J. Jaunimo Centre, Tel. 778-7500.

Šaulių namas Brighton Park apvairnikavo dideliu pasisekimu Šaulių būrio pastangas išgyti nuosavą pastogę.

Jie namą nupirko apdegusį už \$40,000.

Pataisymams ir įrengimams išleista \$80,000.

Robert Sebastian išrinktas Chicago Savings ir Loan bendrovės nauju direktorium.

Jis ir jo žmona Helen gyvena 5400 South Newcastle Ave., Chicago, Ill.

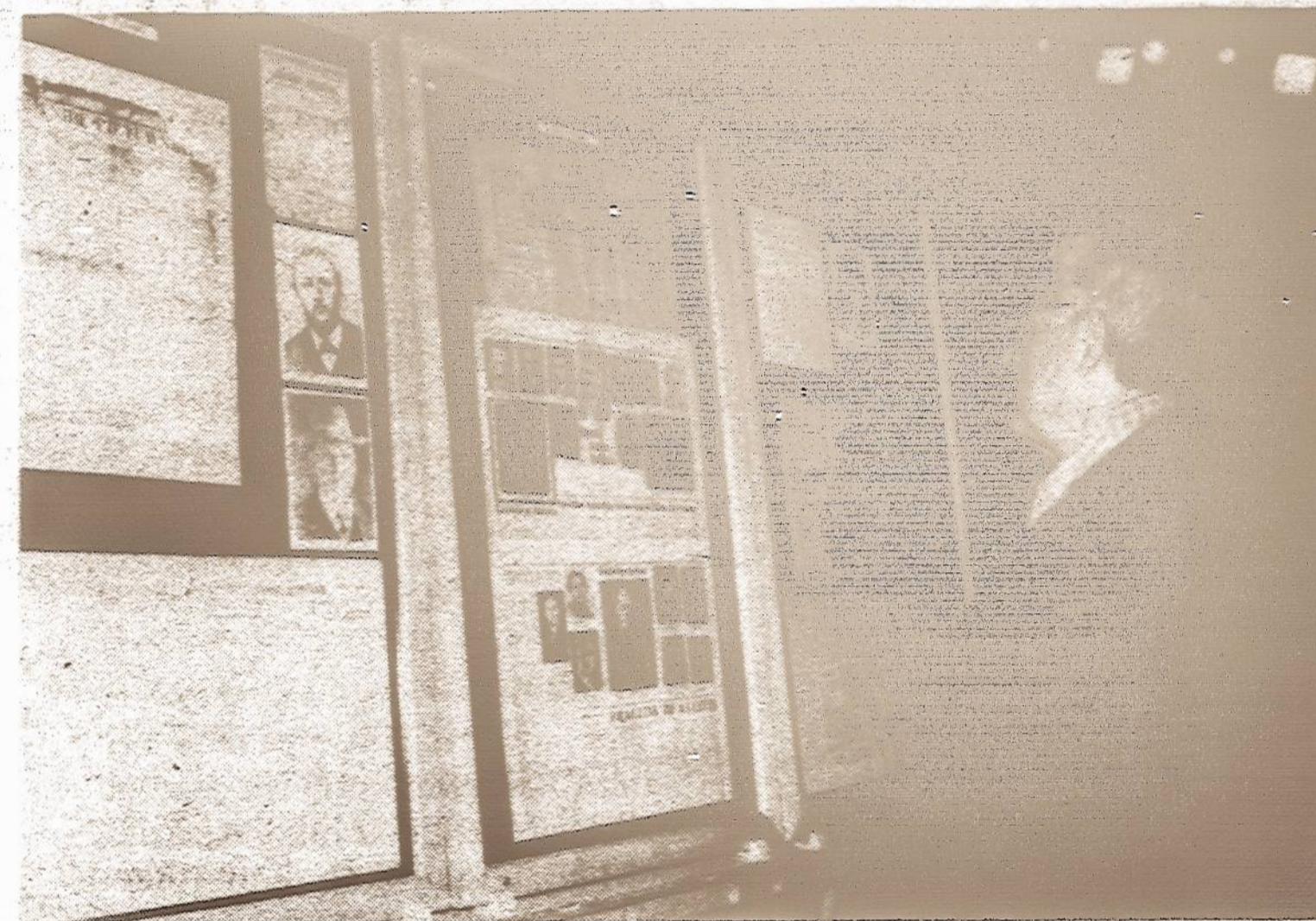
Robertas yra baigęs Illinois Institute of Technology, gavo Bachelor or Science laipsnį ir tapo inžinierium.

Tarnavo Dėdės Samo karinėse pajėgose, o dabar priklauso Dariaus-Girėno legionierių postui ir Lietuvių Prekybos Rūmams.

Vienybė, 1976 m. gegužės 28 d.

Chicago lietuvų muzikiniame gyvenime plačiai reiškiasi iš Lietuvos pasitraukęs muzikas Aloyzas Jurgutis. Jis yra Dainavos ansamblio dirigentas, o gegužės 15 d. jis dirigavo Chicago Lietuvos Operos spektaklį. Nuotraukoje jis matomas Chicago lietuvaičių tarpe. S. Degučio nuotr.

Chicagoje vykusioje Amerikos lietuvų spaudos bei veiklos šimtmečio parodoje buvo išstatyti kelių metų Vienybės Lietuviškos komplektai, o taip pat ir kita ši laikraštį liečianti medžiaga. Nuotraukoje matomas spaudos darbuotojas, teisininkas Pranas Šulas prie Vienybės Lietuviškos stendo. E. Šulaičio nuotr.

PREKYBININKŲ BANKETAS

Martinique restorane surengė Lietuvių Prekybos rūmai savo metinį banketą. Dalyvavo 300 svečių. Rengė rūmų vadovybė — pirm. J. Bacevičius, vicepirm. ir banketo pirm. V. Samoška, stipendijų pirm. V. Shukis, sekr. Br. Gramont, išd. A. Baliūnas, vicepirm. T. Kuzienė, vicep. J. Evans, direktoriai — St. Balzekas, Ch. Macke, Br. Klemka, V. Kačinskas, F. Raudonis, C. Oksas, dr. J. Jerome, E. Yerkes ir P. Vilkelis.

Bankete įteiktos stipendijos mokslui tęsti. Po \$750 gavo: E. Vizinas, J. Kasparaitis, M. Overlingas, M. Simonėlis (\$500), R. Orentas (\$1000).

Amerikos ir Lietuvos himnams vadovavo J. Petrauskienė, palydint pianinu muz. N. Kuliui. Meninę programą atliko Grandies šokėjai, vadovaujami I. Smieliauskiens.

A. Baukutė pranešinėjo. Šokiams grojo A. Stelmokas.

Dr. Vytautas Dargis pristatė svečius. Pirm. J. Bacevičius svečiams padėjo. Šiomet Prekybos rūmai globos lietuvių paviljoną Chicago parodoj.

Dr. K. Bobelis sveikinimo kalboj džiaugėsi, kad Lietuvių prekybos rūmai pasiekia laimėjimų.

Mokslapinigius įteikė Vyto Shukis. Sveikinimų atsiuntė Illinois valst. sekr. Hawlett.

V. Semaška išreiškė pagarbą ir dėkingumą Amerikai, švenčiančiai 200 m. sukaktį. Svečiai sugiedojo God Bless America.

Lietuvių Fotografų Klubo susirinkimai vyksta Jaunimo Centre kiekvieną pirmą mėnesio antradienį, 7:30 val. vak. Susirinkimuose dalyvauti kviečiami visi lietuviai fotografai. Klubo pirmininkas yra Kazys Norvilas, 7042 S. Talman Ave., Chicago, Ill. 60629; Tel. GR 6-1985.

PAPIGINIMAI VYRESNIO AMŽIAUS ŽMONĖMS

Chicago National maisto krautuvės kiekvieną trečiadienį vyresnio amžiaus žmonėms, kurie perka maisto produktus, duoda 5% nuolaidą, išskiriant tabaką ir alkoholinius gėrimus.

YMCA ruošiami seminarai vyresnio amžiaus žmonėms kiekvieną ketvirtadienį, 317 S. Wabash Ave. — nemokamai.

Taip pat teatrai ir kinai, veikiantieji miesto centre, duoda nuo bilietų tam tikras nuolaidas.

MOKESČIŲ SUMAŽINIMAS PENŠININKAMS IR NEDARBINGIEMS JAV

Pagal Illinois Tax Relief Caim for Grant for Senior Citizens and Disabled Persons mokesčių nuolaidos gali gauti pensininkai ir nedarbingi asmenys, nežiūrint jų amžiaus.

Tai liečia namų savininkus, 65 m. ir senesnius, nedarbingus (disabled) ir nuomininkus jei jie moka nuosavybės (Property tax) ir nuompiniginus.

Taipgi tą nuolaidą gali gauti asmenys, gydeši Nursing Homes, jei jie mokėjo nuomą.

Platesnių informacijų kreiptis asmeniškai: LB Socialinio klubo valdyba, 3548 S. Emerald Ave., Chicago, Ill. 60609. Ten užpildomi formulai ir specialūs blankai.

Nutilo Petručio vadovaujamas Margutis Chicagoj. Prieš 47 metus muzikas Antanas Vanagaitis Chicagoje pradėjo lietuviškas transliacijas Margučio vardu. Jos tapo lietuviybės institucija. Sunku patikėti, kad Margučio jau nebėr. Komercinė stotis saivališkai programą sustabdė. Stebėtinu pasiaukojimu Margutį pastaruoju metu vedė žurnalistas Petras Petrutis. Yra tačiau vilties programas atsteigti.

Dr. Kazys Bobelis, Amerikos Lietuvių Tarybos pirmininkas, nepatenkintas dr. H. Kissingerio vedama sovietams nuolaidumo politika.

Nepaprasto darbštumo gydytojas Bobelis neseniai palaidojo motiną, buv. Kauno Karo Komendantą pulk. K. Bobelio žmoną.

Euphrosine Mikužis, SLA Iždininkė, ruošiasi su draugais dalyvauti dailininko Miko Šileikio pagerbimo bankete Chicagoje.

Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas yra išleidęs 28 knygas, iš kurių 7 yra premijuotos. Šiomet klubas išleis Australijoje gyvenančios Aldonos Veščūnaitės eilėraščių rinkinį Žodžiai kaip salos ir Bronio Railos essay rinkinį bendravimo su kraštu temomis — Bastūno maištas arba priešpaskutinis do-re-mi.

Numatyta išleisti Petro Klimo dienoraštį iš 1915-1919 metų, Juliaus Kaupo raštus ir kt.

Klubo nario mokestis \$25. Klubo adresas: G. Vėžys, 6349 So. Artesian Ave., Chicago, Ill. 60629.

Pianisto Andriaus Kuprevičiaus koncertas Chicago Jaunimo Centre susilaukė pilnos salės dalyvių. Svečias iš Clevelando koncertui pasirinko W. A. Mocarto, L. Beethoveno, M. Ravelio, Fr. Šopeno ir argentiniečio A. Ginasteros kūrinius. Koncerto rengėjai — Dariaus ir Girėno lituanistinės mokyklos tėvų komitetas. A. Kuprevičius randa laiko sėkmingiems koncertams, nors jį slegia dviguba darbo našta — profesoriavimas Musical Settlement mokykloje ir Clevelando universiteto konservatorijoje.

Jeronimas ir Emilija Landsbergiai, rašytojo Algirdo Landsbergio tėveliai, iš New Yorko išvyko į Chicago. Ten, lanko savo pažįstamus. Lydimi savo giminaičio Petro Kaušo, kurio namuose jie apsistojo, lanko įvairias įstaigas.

MATAS ŠALČIUS

TRISDEŠIMTS PENKTŲJŲ MIRTIES METINIŲ PROGA

Matas Šalčius

Rašo ALMUS ŠALČIUS

Man seniai rūpėjo kaip nors paminėti savo dėdę mokytoją, visuomenininką, žurnalistą, kalbininką-lingvistą, didį keliautoją Matą Šalčių! Juk ne aš vienas ryte rijau jo knygas "Svečiuose Per Keturiasdešimtį Tautų".

Gyvą teatsimenu vos kartą matęs... Gegužės 28 rytą bene Inčiūra per Kauno radiofoną pasakė: "Mirė Matas... "Tėvas Petras tik veidą susiėmė į rankas... Motina, patylėjus, pridėjo... "Pasaulis Matui buvo permažas..."

Dažnai susitikdavau bendraamžes gražuoles Mato dukras, o dėdienė Matienė tėvams skųsdavosi, kad sunku vienai jas auginti...

Po baisaus karo stebuklu atsiradęs pas dėdę angliaką Joną, Exeter, Pa. radau persiųstus kai kuriuos Mato dokumentus ir rankraščių. Patraukė dėmesį gera anglių kalba — "Matas Šalčius, Japan's Aspirations in Asia and Pacific", with maps, 1933." Neatrodė, kad angliakasis dėdė surado be galo įdomiam ir pranašingam Mato rankraščiui leidėją. Gal prie progos išspausdinsim šio rankraščio ištraukas — taip nuostabiai 1933 m. pramatant, kas dėsis pasaulyje po daugelio metų... Galvojau, reikėjo Matui, kaip Otto Tolišui, Amerikoje pasilikti. Gal būtų ne viena Pulitzerį gavęs, The New York Times ar kito laikraščio redaktorium patapęs...

"NEŠVARI ASMENYBĖ"...

Lietuviuose Matas kažkaip nepriėjo. Perdaug kitoks buvo. Net 35-erių mirties metinių proga jo vardas ir prisiminimas kai kurių jo nesupratusių — teršiamas. Prieš kelias savaites iš Clevelando pasiekė žinia, jog šauliai — bėgliai iš Lietuvos, viena savo Kuopų panūdo pavadinti Mato Šalčiaus vardu. Bet atsistojęs toks muzikas, kad ir kaip nusipelnęs lietuviškos dainos propagavime, pareiškė "man sakė, pasakė... kad Matas Šalčius buvo "asmenybė nešvari", "susiteršusi", buvęs pašalintas iš Lietuvos Žurnalistų Sąjungos, buvęs atšauktas Lietuvos Užsienių Reikalų Ministerijos, bla, bla... Tuo pasipiktinome ne vien tik giminės.

Iš Clevelando kreipėsi žmonės protestuodami — argi bent kiek teisybės? Kreipiausi į visus jį pažinėjusius ir prisimenančius — istoriką dr. K. Jurgelą, žurnalistą Vinčą

Rasteni, žurnalistą — redaktorių Joną Valaitį, — visi sakė, kad niekad nieko blogo ar panašaus apie Matą negirdėję. Valaitis dar prisiminė, kad "Trimitė" dirbdami "paštukavodavę" ir nusitaikęs prie Mato vardo a raidės prisegęs nosinę ir iškaba buvo Matas Šalčius"...

Sako kad M. Šalčiaus šmeižikas tai traukia Šaulių Garbės Teisman... Kad nebūtų jis toks iškilus kultūros žmogus, numotum ranka: Kiti sako — "... Gal atsiprašys, ar tegu įrodo teisybę sakas... lyg po 35 m. mirties būtų tikslas mirusį teršti"...

APIE MATĄ LIETUVOJ

V. Rastenio žodžiais, tai buvo: — "Spalvinga, pertai kontroversinė asmenybė", gimė Čiudiškių kaime, prie Prienu. ("Lietuvių Enciklopedijos" 29 tome, 311 psf.).

Matas buvo Trimito pirmuoju redaktorium, įsteigė šaulių savišalpa, vienus metus buvo Lietuvos Žurnalistų Sąjungos vicepirmininku, ir tik prie savo Trimito tegalėjo suorganizuoti bene pirmuosius žurnalistikos kursus lietuvių kalboje. Tada jau buvo pakviestas Lietuvos Aido redaktoriaus pavaduotoju.

LIETUVOJ JAM BUVO PERANKŠTA...

Neilgai trukus daug svieto matęs "viską Matas" Lietuvoje Šalčius pradėjo dusti. Sumanė-padarė. Su kolega Poškum motociklu, "išjojo"... aplink pasaulį. Poškus "išsikratė" kažkur Balkanuos, niekad Šalčiui už suagitavimą keliauti nedovnodamas... Parašė net knygą ne apie kelionę... bet apie Šalčių...

Antru kartu Matas yrėsi pro Balkanus, Turkiją, Mažąją Aziją, Indijoj kalbėjosi su pačiu Gandhi, Šanhajuj užsistojo kinus visų smaugiamus ir išnaudojamus, už ką japonai jį "Ma-Ta-San" išvardino ir patarė jiems nesirodyti.

Parvažiavęs namo prie Perkūno Alėjos sėdo knygas rašyti. Ne be ginčų tegavo tik Spaudos Fondo vos 1.000 litų premiją, kai dabar čia bėgliai kur kas stambesnėmis premijomis dalinasi.

Lyg prisimenu šeimoj šnekant, kad dėdė Matas, "viską matas"

Mato Šalčiaus šeima: žmona Bronė [mirė 1974] su dukromis Danutė Jurkuvienė [mirė Telšiuos, 1944 spalį], dr. Aldonā Vaitiekūnienė [mirė 1975 Vilniuje], dr. Aušra [rentgenologė] ir dr. Raminta [dantistė].

pasipiktino, kai policininkais išvirtę kaimo bernai, politikieriais pavirtę kiti kaimiečių vaikai, naganais ir "bananais" mušė ir užmušė Suvalkijos ūkininkus, kai šie vieni pirmieji jiedu ten daug šnekėję, tai gal tik per žemas kainas.

KELIONĖ SU PALAIMINIMU

Vieną dieną Matas nužengė pas pažangietį kolegą Antaną Smetoną, jau patapusį Ponu Prezidentu. Ką jiedu ten daug šnekėję, tai gal tik adjutantas Šliogeris ar koks tų laikų saugumietis tegalėtų papasakoti. Bet Antanas Matui pasiūlė vėl po svietą pavandrovoti, tik jau su misija", kultūriškai ir ekonomiškai stiprinti išeivius Pietų Amerikoje. Taip ir Buenos Aires atsirado laikraštis Išvien, vien dėl vardo su pirmuoju numeriu tapęs kontroversiniu. Matas Šalčius aptariamas: "... vienas iš Šaulių Sąjungos organizatorių ir vadų".

1914 metais mokytojas Matas Petrapilyje, vykstant visos Rosijos Matuškos, carinės, provoslaviškos ir kapitalistinės, mokytojų suvažiavime, išstojęs protestavo prieš planingą Lietuvos rusinimą per mokyklas. Kaip matant, Matas išlėkė iš mokytojų ir iš "Kowno gubernijos".

M. ŠALČIUS AZIJOJ IR AMERIKOJ IR VĖL LIETUVOJ

Nenuostabu, kad po kelių mėnesių prasidėjus germanų-slavų eiliniam karui, Matas per tą pačią

Rusiją pervaziavęs, išsprūdo į Kiniją, per Japoniją ir Pietų Aziją pasiekė New Yorką. Visa energija čia metėsi į lietuvių žurnalistiką, rašė knygas, bendradarbiavo Wienybėj Lietuvininkų ir Tėvynėj, labai aktyviai talkininko Viktorijai Venciuvienei, Nukentėjusiems nuo Karo remti Komiteto Lietuvių Dienai praveisti, skambino ir į vokiečių okupuotą Lietuvą per Prūsiose leidžiamą "Varpa".

Karui baigiantis Bostone jau redagavo Ateitį. Bet ją metęs skubėjo į naują ateitį — pakilusią Lietuvą.

Ir kur jo nebūta? Vilniuj matė lenkus ateinančius, išeinančius, Kapsuko bolševikus Tarybinę Lietuvą kuriančius, iki Pilsudskis atsigręžęs prieš juos, po to kai jauni sovietai sunaikino Denikiną, kai prancūzų pagalba į rytus išstūmė lietuviškuosius tarybininkus, ir tuos pačius buržujus lietuvius į vakarus nuvižo.

Matui vakarai buvo parankiau — dibo Eltoj, kai jau ir lietuviška valdžia spėjo jį už pervakarietiškas mokymo idėjas iš mokytojų atleisti.

Visur besinaišant visokio plauko kareiviams, Matas pirmasis sugalvojo steigti šaulius. Kai kas bandė ir tai užginčyti, iki Naujienose autoritetingai A. Kelmutis, pats buvęs steigiamajam susirinkime, užrekdavo: "Šalčius — Sąjungos sumanytojas, Vl. Putvinskis, bajoras, organizatorius."

PIETŲ AMERIKOJE

Sunku buvo Matui Pietų Amerikoje — sunkiai susirgo dėl klimato ir išsinervinęs. Koks tai veikėjas susimylėjęs pakvietė Veroniką Verkaitę-Laurinavičienę Išvien redaktorių slaugyti.

Vargais negalais išsikapstęs iš ligos Matas jau ne vienas išvažiavo dviračiais skersai Pietų Ameriką į Čili. Ten skaitė esperantininkams paskaitas, rašė laikraščiams. Tada vėl patraukė į šiaurę per džungles — į New Yorką. Manė plaustu Madeiros — Amazonės upėmis pasiekti jūras. Tepasiekė tik Bolivijos pasienį, kur susirgęs malarija, mirė.

Kokie ten kraštai, tai vos prieš savaitę rašė Journal of Commerce — "... Western Brazil and the far

Nukelta į 13 psf.

Vienybė, 1976 m. gegužės 28 d.

Matas Šalčius Pietų Amerikoje su Lietuvos diplomatu ir jo žmona.

Emigracijoje mes turime daug pulkių žmonių.

A. Laurinčiukas
"Tiesos" redaktorius

PREMIJOS

Balandžio pabaigoje Šiauliuose pasibaigė dramaturgijos festivalis, per kurį premijas laimėjo Klaipėdos profesinio teatro režisierius P. Gaidys už poetinės dramos "Čičinskas" pastatymą ir aktoriai B. Barauskas, B. Gražys ir P. Stankus. Šiaulių teatro vyriausioji režisierė A. Ragauskaitė, dailininkė D. Mataitienė, aktoriai A. Dobkevičius ir P. Piaulokas buvo premijuoti už B. Sruogos "Pajūrio kurorto" pastatymą. Taip pat atžymėti Kauno teatro režisierius J. Vaitkus ir dailininkė J. Malinauskaitė už pjesę "Svajonių piligrimas". Anksčiau šiame teatre dirbo J. Jurašas. Aktorė A. Janušauskaitė ir kompozitorius F. Bajoras atžymėti už poezijos spektaklį "Sesuo žydroji" Vilniaus teatre.

Bet sėkmingiausiai per festivalį pasirodė Vilniaus Jaunimo teatras miuziklu "Ugnies medžioklė su varovais". Premijas gavo šio teatro vyriausioji režisierė D. Tamulevičiūtė, kompozitorius G. Kuprevičius, aktoriai V. Bagdonas, S. Sipaitis ir D. Stork.

Tuo tarpu sąjunginėms Lenino ir valstybinėms premijoms gauti buvo pristatyti Amerikoje viešėje Lietuvos Styginių kvarteto nariai E. Paulauskas, K. Fledžinskienė, J. Fledžinskas ir R. Kulikauskas. Iš dailininkų šioms premijoms gauti buvo pasiūlytas grafikas S. Krauskas už graviūrų ciklą "Amžinai gyvi".

Graviūra yra paveikslas, atspaus-tas nuo menininko išraižytos plokš-tės.

Šiam aukščiausiam Rytų Europoje atžymėjimui pasiūlyti ir Vilniaus operos ir baletų teatro statytojai: architektė E. N. Bučiūtė, technologas P. Vaivada ir statybininkai A. Vapšys ir M. Rybakovas.

Maždaug tuo pačiu metu, gegužės pradžioje, pasiūlyti kandidatai ir metinei respublikinei premijai. Tai literatai J. Grušas, V. Rimkevičius, M. Vainilaitis ir A. Žukauskas; muzikai F. Bajoras, V. Jurgutis ir B. V. Kutavičius; teatro, televizijos ir kino darbuotojai V. Kybartas, A. Ragauskaitė, V. Starošas ir R. Šilinis; dailininkai V. Karatajus, R. P. Dičius ir V. Vildžiūnas.

Premijų laimėtojai paprastai paskelbiami vėlyvą rudenį.

PARODOS

Paskelbta, kad 1977 m. Los Angeles mieste veiks Tarybų S-gos paroda, kurioje bus ir Lietuvos skyrius.

Pačioje Lietuvoje gegužės mėnesį Vilniuje pabaltiečiai demonstravo savo prekybinį meną parodoje "Tara ir įpakavimas". Birželio mėn. Vingio parke bus rodomos čekoslovakios metalo apdirbimo staklės, o spalio mėn. į Vilnių atkeliauja japoniška skaičiavimo technika. Rudeniui užplanuotos parodos Kaune Vienių, 1976 m. gegužės 28 d.

Sužaliavo Lietuvos laukai

— "Rudens gėrybės — 76" ir Vilniuje — "Gamta — visų turtas".

Be abejo, Lietuvoje parodomis domimasi dar ir todėl, kad krautu-vėse prekių kokybė ne kokia ir pasirinkimas nedidelis. Pirkėjai nepatenkinti šaldytuvų, dviračių, dulkių siurblių, magnetofonų, odinės avalynės gaminiais. Gatavi rūbai nemadingi. Už tat valdžia, kuri ten kontroliuoja pramonę ir prekybą, vis labiau pabrėžia produkcijos kokybę, o ne kiekybę, kaip būdavo Stalino laikais.

TELEVIZIJA

Lietuvoje ruošiamasi spalvotos televizijos transliacijoms. Tuo tikslu baigiama statyti nauja studija, kuri turės 300 kvadratinį metrų salę spektakliams, konkursams ir panašioms laidoms ir dvi mažesnes diskusinėms ir žinių laidoms. Televizija ir ten labai populiari nors matomos tik dvi laidos: lietuviška ir rusiška arba, kaip ten vadinama, "respublikinė" ir "centrinė".

Štai, pavyzdžiui, ką gegužės 16-tosios sekmadienį rodė respublikinė televizija iš Vilniaus su pertransliavimo stotimis Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje ir Anykščiuose:

8:55 val. iš ryto programos pradžia ir supažindinimas su dienos transliacijomis.

9 val. TV universitetas studentams neakivaizdininkams — aukštoji matematika.

9:40 — Trumpa paskaita apie standartizaciją ir prekių kokybės kontrolę.

10 val. — Žinios.

10:15 — Programa vaikams: "Šviesoforo šventė", piešiniai "Mano namai, mano gatvė, mano miestas".

11:10 — Leningrado cirko programa.

11:45 — Civilinė gynyba. Moralinis ir psichologinis gyventojų paruošimas karui. Paskaitininkas pulkininkas M. Dudnikas.

12:05 — Filmą "Kvietimas šokiui" iš Armenijos Valstybinio šokių ansamblio gastroles JAV.

12:55 — Savaitės aidai iš Kauno.

12:25 — Meninis filmas "Skydas ir kalavijas, IV serija.

11:40 — Mocarto ir R. Štrauso kamerinės muzikos koncertas.

15:40 — Dokumentinis filmas "Baku ir bakiečiai".

16:30 (=4:30 po piet) — Žemdirbiams apie pasėlių priežiūrą pasakojama biologijos mokslų dr. J. Monstvilaitė ir žemės ūkio mokslų kandidatas A. Šalna.

5 val. po piet (=17:00 val.) — Koncertas žemdirbiams, kurį išpildė Žemės ūkio ministerijos "Dobilo" choras, Jurbarko, Telšių, Utenos ir Raudėnų saviveiklininkai.

6:05 val. — Žinios.

6:20 — Filosofijos mokslų kandidato A. Gaizučio paskaita apie peizažo poetiką.

6:45 — B. Gorbulskio estradinės melodijos.

8 val. — Panorama.

8:30 — Labanakt vaikučiai!

9 val. — Informacinė programa "Laikas".

9:30 — J. Marcinkevičiaus "Mindaugo" spektaklis.

11:45 — Žinios

12 val. nakties — studija užsida-ro.

"TEVIŠKĖ"

Gremėzdžiško pavadinimo "Lietuvos kultūrinių ryšių su tautiečiais užsienyje komitetas" persjorganiza-

vo į "Tėviškės" draugiją, kad prisi-derintų prie sąjunginės tokio pat pobūdžio organizacijos "Rodina". Kartu su vardu pasikeitė ir pirmi-ninkas — į dimisijos generolo V. Karvelio vietą atėjo kitas buvęs generolas P. Petronis. Draugija išsirinko 44 asmenų tarybą ir 17-kos asmenų prezidiumą, į kurį įeina vienas iš "Gimtojo krašto" savait-raščio redaktorių V. Baltrėnas, ra-šytojas J. Baltušis, Lietuvos Foto-grafijos meno d-jos pirmininkas B. Bučelis, istorikas A. Gaidys, Lietu-vos Ministrų t-bos skyriaus vedėjo pavaduotojas Č. Juršėnas, veikliau-sias senojo komiteto darbuotojas ir turbūt geriausiai iš visų susipažinęs su užsienio lietuvių veikla V. Kaza-kevičius, "Inturisto" viršininkas Lietuvoje P. Likša, Vilniaus bur-mistro pavaduotoja S. Macikaitė, partijos istorikas R. Maliukevičius.

Kiti prezidiumo nariai: Lietuvos radijo ir televizijos komiteto pirmi-ninko pavaduotojas J. Mitalas, Jus-tas Paleckis, Užsienio turizmo val-dybos prie Lietuvos Ministrų t-bos viršininkas A. Petraitis, Draugys-tės ir kultūrinių ryšių su užsienio šalimis draugijos (kuri dar turbūt keis pavadinimą) pirmininkas R. Petrauskas, jau minėtas P. Petro-nis, "Gimtojo krašto" vyriausiasis redaktorius rašytojas V. Reimeris, draugijos prezidiumo pirmininko pavaduotojas R. Skačkauskas ir Lietuvos užsienio reikalų ministro pavaduotojas, daug metų Ameriko-je dirbęs V. Zenkevičius.

"Mūsų ideologiniai priešai neretai socialistines valstybes mėgina kal-tinti uždaramu", pasakė perduoda-mas savo pareigas senasis komiteto pirmininkas V. Karvelis. "Tačiau jie taiko ne į tas duris. Kas ateina su dorais ketinimais, tam mūsų durys ir širdys visada atviros. Mes neturi-me ko bijoti."

VILNIUJE IŠLEISTI DAUKANTO RAŠTAI

Vilniuje Lituanistinės Bibliotekos seriją papildė naujai išleisti du Simono Daukanto Raštų tomai, tu-rintys 1683 puslapius. Rinkinį sudarė S. Daukanto biografas V. Mer-kys, tekstą ir dabartinėje lietuvių kalboje nevartojamų žodžių žodynė-lį paruošė B. Vanagienė, pavardžių ir vietovardžių sąrašus — R. Straz-dūnaitė.

Su S. Daukanto gyvenimu, jo palikimu bei istorinių tyrinėjimų metodu supažindina platus V. Mer-kio įvadas.

Pirmąjį tomą sudaro Darbai senų-jų lietuvių ir žemaičių, tautosakos leidinių, skaitinių, ūkiškųjų knyge-lių santraukos, pastabos apie L. Ivinskio kalendorių kalbą, antrąjį — Pasakojimas apie veikalus lietu-vių tautos senovėje, S. Daukanto laiška i įvairiems asmenims. Keturi jų skelbiami pirmą kartą. Didžiąją Pasakojimų apie veikalus dalį taip pat sudaro lig šiol neskelbta me-džiaga. Liko neįtraukta S. Daukan-to Istorija žemaitiška, išleista JAV XIX š. pabaigoje, bet ji iš dalies atsispindi Darbuose ir Pasakoji-muose.

NEW BOOKS

THE BALTIC NATIONS —

The Quest for Regional Integration and Political Liberty

by Bronis J. Kaslas
Dr. jur. of the University of Strasbourg, France

The book consists of three parts. The first is a survey of the history and the political structure of the Baltic States, the second is a detailed account of the search for security through regional integration, and the third is an analysis of the impact of the Second World War on their national life and international status.

For centuries the Baltic region was the battleground of two titanic forces, the German "Drang nach Osten" and the Russian widening of the "Window to the West." The triumph of the Russian policy in Europe has obscured the importance of the role the Baltic region played in the centuries-old struggle: as recently as 1939 the conflict over the Baltic ports, the Polish Corridor, and the Baltic States sparked the Second World War.

The second section of the book focuses on the diplomatic efforts of the Baltic Nations to achieve a regional integration. As myriads of nations achieve independence, regionalism has become a major feature of international scene, not only among the small, but even among the large nations (the European Community, Organization of American States, etc.). The Baltic nations were among the pioneers struggling with no example before them to reconcile newly liberated national aspirations with international viability.

This book is the first detailed study of regional integration in the Baltic area. It should be of considerable interest to historians, diplomats, political scientists, and all those who follow the course of European history, as well as to scholars and students eager to locate new material for their research. The college-university and public libraries will have in this book a valuable addition to their meager possessions on the subject of the Baltic region. This edition is not only a high ranking piece of research but also thought provoking reading for everyone.

EURAMERICA PRESS
381 N. Main Street
Pittston, Pa. 18640

"WALK STRAIGHT" THROUGH THE SQUARE

By Juliana V. Skurdenis and Lawrence J. Smircich

These seasoned travelers agree: the best way to see Europe is to walk through the squares, amble down the side-streets, stroll along the thoroughfares, and savor the sights at your own pace. This collection of walking tours through twelve of the most picturesque towns in France, Switzerland, Austria, Italy, and Yugoslavia is for people who want to explore a country in greater depth, visiting not just the usual large cities but some of its interesting smaller towns as well.

Rouen, where Monet painted, Arles, immortalized by the Provençal poets, Dubrovnik, Assisi, Verona, Innsbruck, Avignon, Berne, Lucerne, Ravenna, Siena, and Salzburg, with side trips to charming villages, are the cities covered in this book.

Juliana Skurdenis and Lawrence Smircich, wife and husband, have traveled widely throughout Europe.

Vienybe, May 28, 1976

"Memories of Lithuania" radio program heard over WEVD radio station, celebrated its 35th anniversary on May 1st, 1976 at the Lithuanian parish hall in Newark, N. J. Top left photo montage by poet R. Kisielius, shows the director, Professor Jack J. Stukas, with main speakers of the evening — Simas Kudirka (left) and Paul Dargis of Pittsburgh, Pa., Supreme President of the Lithuanian Alliance of America.

In the photo montage below, prof. Jack Stukas is seen with Dominican Father Žiuraitis from Washington, D. C., with his wife Loretta, actor John Boley, and once again Paul Dargis with Jonas Valaitis, Editor of Vienybe and Tevynė.

The banquet was attended by about 300 guests.

Bells to Toll Nationwide for 200th Anniversary

Denver, Colorado — A simultaneous, nationwide ringing of bells on July 4th will herald the country's entrance into its third century.

Communities, churches, schools, fire departments, universities and individuals will toll bells and carillons in conjunction with the ringing of the Liberty Bell in Philadelphia at 2:00 p. m. (EDT). The time selected is exactly 200 years from the precise moment that the Liberty Bell proclaimed the independence of the new nation.

John W. Warner, Administrator of the American Revolution Bicentennial Administration (ARBA), announced the nationwide bell ringing program after consultations with community, state and regional Bicentennial officials at a special Bicentennial Weekend planning meeting held in Denver, Colorado.

"There is great interest across the land in a symbolic national effort to commemorate our 200th anniversary and many communities have already begun planning bell-ringing ceremonies as part of their

Bicentennial activities," he said.

"Now, we are asking all Americans to join together on this historic occasion, and let the sound of every bell in the country ring out to declare our freedoms and signify our unity".

He added that he hopes that Americans living and working abroad will join in the salute.

The bell-ringing will go on for two minutes in commemoration of the nation's first two centuries.

Radio and television stations are being asked to broadcast the sound of bells during the period.

The nationwide effort is encouraged and supported by a Senate Concurrent Resolution of the United States Congress.

The Liberty Bell will be rung (amplified electronically because of the crack) in a symbolic national ceremony conducted by the Sons of the American Revolution at Independence National Park at precisely 2:00 p. m. (EDT).

With most of the country on daylight savings time, coorespond-

ing times are 1:00 p. m. CDT, noon MDT and 11:00 a. m. PDT. In Hawaii it will be 8:00 a. m. Standard Time and in American Samoa 7:00 a. m. Bering Time. Alaska stretches four time zones from Pacific to American Samoa. In Guam it will be 5:00 a. m. K Time of July 5th. While Puerto Rico and the Virgin Islands it will be 2:00 Atlantic Time the afternoon of the 4th.

POEMS WANTED

The New York Society of Poets is compiling a book of poems. If you have written a poem and would like our selection committee to consider it for publication, send your poem and a self-addressed stamped envelope to:

NEW YORK SOCIETY OF POETS
P. O. Box 727, Radio Station
New York, N.Y. 10019

Lietuviški apmąstymai

ALMUS ŠALČIUS

KAS NAUJO IŠEIVIŲ GLOBOS, "VEIKSNIUOS" VILNIUJ?

Maskvoj šūktelėjus — atsiliėpė Vilniuj. Rusai perkrikštijo ilgo pavadinimo Komitetą ryšiams su išeiviais vardą į tokį gaudžiai malonų "Narodnaja", tuo pat paklusniai, kaip dera tvarkantis su "dideliu broliu" pakeitė ir lietuviai į "Tėviškę". Spaudoj tilpo platus direktoriatas — kas, kur, kokį postą užima "Tėviškėj". Visa eilė išeiviams nuo seno jau pažįstami tėviškės tautiečiai karjerą padarė: Ferdinandas Kauzonas jau — Lietuvos TSR Kultūros ministro padėjėjas, Juozas Kuckailis — "Gimtojo Krašto" ("Tėviškė") ar netiktų gražiau, atsakomingas sekretorius, Laurynas Kapočius, "Tėviškės" revizijos komisijos narys. Gražu, kad tėvynainiai bėglių iš tėvynės neužmiršta... Gal jie ir išleis bent išeivių nostalgijos dainų dainorėlį, jei jau kitaip neišeina?

LIETUVIAI AVIACIJOS PRAMONĖJ

Nepaprasto darbštumo psichologas dr. Vytautas Vygantas iš Great Neck, N. Y., ilgametis American Airlines aukštas pareigūnas jau tituluojamas "Senior Vicepresident". Tuo tarpu "The Journal of Commerce", gegužės 17 skaitome, kad ekonomistas Julius Maldutis, Jr. iš Queens Village, N. Y. Salomon Brothers aviacijos pramonės analistas pasakęs, jog šiais metais aviacijos pramonė uždirbsianti tarp 150-200 milijonų dolerių. Girdi su visa krašto ekonomika atsigauna ir aviacija, labai panašiu kaip ir 1972 metais būdu. Jis gudriai išvedžioja, kad ateitis betgi nėra tokia viliojanti, visokių staigmenų gali būti, bet kelios oro linijos neišvengiamai bankrutuosiančios.

Tą pačią dieną Vilniaus "Tiesoje" skaitėme, kad Lietuvos Oro Linijos tarnyba nuolat auga. Gegužės pradžioje keleiviniai lėktuvai pradėjo kursuoti į Alytų, Kapsuką, Kupiškį, Šilutę, padvigubinti skrydžiai į Druskininkus, Panėvėžį, Palangą. Tuos pranešimus linijos rusai pareigūnai gyrėsi, kad Lietuva turi 33 oro tiltus. Kasdien vien iš Vilniaus išskrenda 1.200 keleivių, iš kurių ketvirtadalis — į Lietuvos provinciją. Rusai priešingai Salomono Brolių lietuviui amerikiečiui Maldučio pesimistinėms ateities nuotaikoms, pranašauja, kad Lietuvos Oro linija uždirbs net 2,000 rublių daugiau nei praėjusiais metais. Jie perskraidinšią 2.050 tonų pašto, 60,300 tonų krovinių ir 4.190.000 keleivių.

DU ŽIŪRAIČIAI

Pas lietuvius garsėja du Žiūraičiai, vieną jų vis dažniau cituoja pasaulio radijai — tai Algis Žiūraitis, Maskvos Didžiojo Teatro dirigentas. Jis neseniai lankėsi Amerikoje su baletu, bet su lietuviais, net su "Moscow News" korespondentu matytis nenorėjo. Ar jis matėsi su Washington gyvenačiu artimu giminaičiu dominikonu dr. Tomu Žiūraičiu, dažnai kviečiamu rekolekcijas ir susikaupimo dienas praveisti, neži-

nia. Taip per amžius skirdavosi lietuviai.

IŠEIVIŲ KULTŪRINĖ PAJĖGA

Gegužės 22 Chicagos Jaunimo Centre Elena Bradūnaitė pateikė paskaitą "Pirmpradė poezija — liaudies Daina", pailiustruodama filmu apie dainavusius Pensilvanijos lietuvius ir tautosakos archyvo atidarymą. Po paskaitos įvyko koncertas, kuriame eiles skaitė Montrealio poetas Henrikas Nagys.

Kas gražiau reprezentuotų Amerikos lietuvių kultūrininkus nei šitoks vakaras "Tėviškės" Draugijos rūmuose Vilniuje? Bet, visa tai priklauso nuo "specialistų Baltijos klausimais" a la Messrs Wolf, Green, Brown or Black. Kada lietuvis išdrįs su lietuviu kalbėtis?

KUO DOMISI IŠEIVIAI ISTORIKAI?

Girdime iš Chicagos, kad "Lietuvių Istorijos Draugijos" valdybos posėdyje, A. Rugytės bute, pati šeimininkė pateikė mokslinę paskaitą, pailiustruotą skaidrėmis: "Vokietijos, Šveicarijos ir Italijos istorinės vietos". Kodėl neprisijungti prie vietinių turistų klubų? Bent nuolaidas lankant šias istorines taip brangias Chicagos išeiviams lietuviams vietas gautų.

Išjudinti bėglius iš Lietuvos istorikus jiems reiktų pasiūsti "The Year Book of Lithuanian History", kurį kasmet išleidžia Lietuvos Akademijos Istorijos Institutas. Kad kas nors paskaitytų paskaitą kaip atrodė, kaip gyveno lietuvių tėviškės žmonės tais pačiais 1776 metais, kai Amerikoje gimė naujo tipo valstybė.

1973 m. "Lietuvos Istorijos Metrašty" skaitome M. Jučo studijoje apie "Socialines ir Politines problemas Lietuvos Paviety Seimeliuos". Kiek panašumo šlėktai rastų kai kurie dabartiniai išeivijos veiksniai! — kurie aukščiausia prerogatyva laikė "laisvai balsuojant, poną karalių išsirinkti".

1776 m. įvyko šlėktos Upytės seimelis, kuris kraštui gėstant padalinimui, rūpinosi kam patikėti Lietuvos didžiąją antspaudą... Santykiuose su Rusija tų metų lietuviški šlėktos siūlė seimui reikalauti, kad Rusija išvestų savo kariuomenę ir daugiau jos neįvestų, tartis su Imperatore dėl Lietuvos šlėktų dvarų, patekusių į rusų rankas ir vylėsi atgauti gudų žemes. O žinojo... "jog viena blogybių yra tai, kad silpstančioje valstybėje karalius mažai tebegali, o atskiri asmenys perdaug įsigali..."

NETIKI KAPITALIZMO ATSIGAVIMU

Kada New Yorke komentatoriai įtikinėjo Amerikos ekonomiką atsigauananti, o kartu su ja ir viso dolerinio pasaulio ekonomikai, vienas svarbiausių rusų ekonomistų M. Suslov, Politbiuro narys, šitaip cituojamas gegužės 20 d. Vilniaus Tiesoje: Dėl detentės: "... "Socialistinių šalių solidarumas, jų vieni gi veiksmas pasaulinėje arenoje turi svarbią reikšmę sėkmingai pa-

Gegužio 2, 1976, minint Motinos Dieną. Argentinos Lietuvių Centro scenoje pirm. Julius Mitiūdas dėkoja programos pildytojams už įdomią programą ir publikai, kurios susirinko 300. Programą, su vaikais paruošė Nelida Zavickaitė. P. Ožinsko nuotr.

saulio tautų išsilaisvinimo kovai... atkakliai priešinasi reakcijos ir militarizmo jėgos, kurių stovykloje antikomunistinėje, antisocialistinėje ir antitarybinėje platformoje šandien susiėjo ir Amerikos vanagai, ir Vakarų Vokietijos revanšistai, ir maoistai. Pagal M. Suslovą, sovietinė "Taika nedalijama, už jos išsaugojimą atsakingos visos politinės partijos ir veikėjai, turį įtakos tarptautinės politikos parengimui ir vykdymui, jie atsakingi savo tautoms, dabar gyvenančioms kartoms ir toms kurios ateis mus pakeisti..."

Ne komunizmu, bet socializmu tiki Suslovas: "Dabartinėmis sąlygomis realaus socializmo pavyzdys igauna ypatingą reikšmę. Bendrosios kapitalizmo krizės gilėjimas, gamybos smukimas didėjanti infliacija ir mokesčiai, masinis nedarbas vis akyvaizdžiau įrodo socialinę ir nacionalinę priespaudą bei nelygbe pagrįstos santvarkos istorinį pasmerkumą. Milijonai žmonių visame pasaulyje pradeda suprasti, kad

tik socializmas gali duoti atsakymą į aktualias istorijos iškeltas problemas, užtikrinti visoms tautoms sąlygas laisvai vystytis ir klestėti".

LIETUVOJE PAMINI, KAD KANADOJ RODOMI NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS LAIKŲ FILMAI

Tarybinės Lietuvos spaudoje trumpai paminėta, kad Kanados lituanistinėse mokyklose pradėta rodyti seni filmai apie Lietuvą, prieš 40 metų susukti Brolių Motužų. Filmo ilgis — 30 minučių. Jame rodomi įvairiausi Lietuvos vaizdai ir įvykiai.

Filmas tur būt įdomus, jeigu jis rodomas dar po 40 metų! Tiktai gaila, kad Tarybinės Lietuvos spauda neišvardino kokie tie įvykiai filme rodomi: ten rodomi Tautinė Olimpijada, Kariuomenės su Visuomene Susiartinimo Šventė, Pradžios Mokyklų Šventė, Karo Mokyklos Šventė, Skautų ir Skaučių Tautinės Stovyklos ir t. t.

SILVER BELL BAKING CO.

A. Radziūnas, savininkas

Mūsų specialybė lietuviška duona, pyragai vedybiniam ir kitokiems pokyliams.

Tel. 779-5156

43-04 JUNCTION BLVD., CORONA, QUEENS, N. Y. 11368

HAVEN REALTY

TRAVEL AGENCY • MUTUAL FUNDS • INSURANCE

Perkant ar parduodant namus, išnuomojant butus, įgyjant apdraudus, federalinių ir valstybių [Income Tax] užpildymu, pirkimui piniginių perlaidų [Money Orders] ir įvairiausiai kitais reikalais, — kreipkitės į

JOSEPH ANDRUŠIS

87-09 Jamaica Ave.,

Woodhaven, NY 11421

Bilietai parduodami visomis susisiekimo priemonėmis į visas pasaulio vietas

Telef. VI 7-4477

Atdara kasdien nuo 9 v. r. iki 9 v. v

Dainininkė Juozė Augaitytė tarp gėlių ir savo mokinių, kurios Philadelphia Moterų klubo surengtame jos 70-ojo gimtadienio vakare gegužės 1 d. padainavo solo ir duetu. Iš k. į d.: akompaniatorė Gladys Leigh, Anna del Borrello, Genė Ugianskienė, Ona Pliuškonienė ir Ona Šalcūnienė.

S. Narkėliūnaitės nuotrauka

Trumpai iš visur

Philadelphia, Pa. vėl atidarytas vaško figūrų muziejus, pertvarkytas ir pritaikytas Amerikos dviejų šimtų metų sukakčiai. Istorines ir dabartinių asmenų figūras yra sukūręs skulptorius Petras Vaškys. Muzėjui ir jo kūrėjui P. Vaškiui nemažai vietos skyrė vietinė spauda. Naujusias P. Vaškio kūrinytis yra Philadelphia mero Rizzo biustas, pasitinkantis lankytojus prie muziejaus durų ir jiems išrašo pagalba tariantis sveikinimo žodžius.

Žibuntas Mikšys, paryžietis, Amerikos lietuvių spaudoje paskelbė, kad jis niekad nedavęs Vilniuje leidžiamam užsienio lietuviams Gimtajam Kraštui savo grafikos darbų, fotografijų, ir jokių ryšių su Lietuva jis neturėjęs. "Ir tokia mintis man visai galvon neateitų", ginasi išsigandęs "lietuvių kilmės prancūzas". . .

Dail. Marija Tūbelytė-Kuhlmanienė, gyvenanti Japonijoje, savo tapybos darbų parodą surengė Kobe miesto galerijoje. Parodai buvo pateikusi 30 kūrinių — peizažų, natūrmortų ir portretų. Sekančią parodą planuoja rengti rudenį Tokyos mieste.

Dr. K. Jucas gegužės 22-29 dienomis dalyvauja Los Angeles ir San Francisco miestuose vykstančioje dermatologų (odos ligų gydytojų) konferencijoje. Ta pačia proga su kai kuriais lietuvių atstovais aptars Lietuvių Tautinių šokių šventės reikalus.

Fabijono Neveravičiaus, rašytojo, gyvenančio Anglijoje, viena dukrų, dirbanti JAV-bių ambasadoje Pietų Afrikoje, atvyko atostogų pas seserį Donna Anužis-Anužienę, i Farmington, Mich.

Lietuvos Vyčių suvažiavimas įvyks rugpjūčio 26-29 d. Stouffers Dayton Plaza viešbutyje, Dayton, Ohio. Bus įvairių programų ir pobuvių, atvykusiems ir rugpjūčio 25 d.

Į ruošos ir svečių priėmimo darbus įtraukti visi Daytono Kuopos vyčiai, kurių yra virš šimto.

Suvažiavimo renginiais ir programomis domisi Daytono lietuvių visuomenė. Suvažiavimui ypatingą dėmesį skiria žurnalas Vytis, įvedęs specialų konvencijos skyrių.

Dailininkas R. Baranikas, gerai lietuviškai kalbantis ir rašantis, dėsto meną Pratt Institute. Jo darbai netrukus bus aptarti viename lietuviškų literatūros ir meno žurnale.

Ignas Muliolis, gyvenęs Cleveland, Ohio, gegužės 22 d. išskrido į Romą pas savo dukrą, kur žada išbūti iki rudens.

SANTA MONICA, CAL.

Pianistė Raimonda Apeikytė šeštadienį, birželio 5 čia duos savo rečitalį Bay Area Women's Club koncertų salėje.

Koncertą rengia Santa Monica Amerikos Lietuvių klubas, pagerdamas jos įnašą mūsų bendruomenės veiklai.

KOMP. JULIAUS GAIDELIO KŪRYBINIO DARBO SUKAKTIS

Gegužės 1 d. Brockton, Mass., šv. Kazimiero lietuvių parapijos mišrus choras, kuriam ilgus metus vadovauja muzikas Julius Gaidelis, Bostono Lietuvių Piliečių draugijos salėje surengė savo dirigentui pagerbimą jo 25-erių kūrybinio darbo metų sukakties proga. Ta proga įvyko ir koncertas, kuriame buvo atlikta ir paties Gaidelio kūrinių, jam pačiam diriguojant. Programoje taip pat dalyvavo ir vyrų sekstetas, kuriam vadovauja Julius Gaidelis. Koncertas užbaigtas kantata "Lietuviškam žodžiui" (B. Brazdžio žodžiai, J. Gaidelio muzika), kurią atliko choras su solistais Daira Mongirdaitė ir Stasiu Liepa.

Pagrindinis kalbėtojas kalbėtojas šiame pagerbime buvo Stasys Santvaras, supažindinęs su Juliaus Gaidelio kultūrinių įnašu į išeivijos lietuvių gyvenimą ir muzikos istoriją. Prelegentas pasidžiaugė ir tuo faktu, kad Juliaus Gaidelio vadovaujami dainos vienetai stipriai laikosi, kai tuo tarpu daug kur kitur jie bando nutilti.

Julius Gaidelis yra gimęs 1909 m. Gikiškių km., Daugėliško vals., Švenčionių aps.

1925 m. jis įstojo į Kauno konservatoriją Dauguvietytės vedamą fortepijono klasę, vėliau studijavo kompoziciją pas Juozą Gruodį, vedė

Kompozitorius Julius Gaidelis

Kauno "Maisto" mišrų chorą, muzikos mokytojas Kauno X gimnazijoje ir 1941-1944 m. Šaulių Muzikos mokyklos mokytojas, jėzuitų bažn. ir Meno centro chorų vadovas. Vokietijoje buvo chorų vadovas, vargonininkas.

1950 m. atvykęs į JAV, 1952 m. studijavo N. Anglijos konservatorijoje kompoziciją pas Carl McKinley, kontrapunktą pas J. J. Cooke ir dailių menų kursą pas H. Leen. 1953 m. baigė konservatoriją magistro laipsniu. 1954 m. dar gilino studijas.

Gaidelio kūryba yra individuali, spalvinga, pasižymi stipria emocija, klausytojų mėgiama. Yra sukūręs: fortepijonui, vargonams, smuikui, vokalinei muzikai, daug dainų, giesmių, dvi operas — Daną ir Gintaro šaly, 6 kantatas, viena jų Giesmė apie Gediminą. (B. Sruogos žodž.), Kantata apie Lietuvą (S. Santvaro ž.), Demonas (Pr. Lemberto), Kovotojai (St. Santvaro), Partizanų Motina (J. Aisčio) ir naujausioji — Lietuviškam žodžiui (B. Brazdžio ž.).

Jonas Kavaliūnas, švietimo valdybos vicepirmininkas švietimo reikalams, ruošia planus lituanistinio švietimo tinklui suorganizuoti Pietų Amerikoje. Kongreso metu sužadintas entuziazmas tokiam darbui sudaro palankias sąlygas. Organizuoto lituanistinio švietimo Pietų Amerikos lietuvių kolonijose jau daugelį metų beveik nebuvo.

Arvydas Gričius, Santa Monica, Cal., gegužės 29 d. baigia Lojola universitetą ir tą pačią dieną pakeičiamas į aviacijos leitenanto laipsnį. Rudenį Arvydas pradeda teisių studijas. Arvydas Gričius dvejus metus buvo LB Santa Monicos — Vakarų Los Angelės apylinkės pirmininkas.

Pennsylvania metinė Lietuvių Diena įvyks Lakewood Parke arti Tamqua, Pa., rugpjūčio 15 d.

Vienybė, 1976 m. gegužės 28 d.

Smuikininkui Izidorui Vasyliūnui jo septyniadesimtmečio proga Bostono Tarptautiniame Institute surengė pagerbimą komitetas — I. Nenortienė, kun. V. Valkavičius, M. Drunga, R. Kondrotas ir V. Rastonis. Dalyvius su sukaktuvinininko muzikine veikla ir gyvenimu supažindino V. Rastonis. Sveikino LB kultūros klubo pirm. R. Kondrotas, LB Bostono apylinkės pirm. A. Matjoška, sol. St. Liepas, Lietuvių rašytojų Sąjungos — kun. L. Andriekus, OFM. Dvigubas sveikinimas buvo gautas iš pianistės Aldonos Dvarionaitės: jo tekstą perskaitė programos vadovas M. Drunga, o atsiųstą būčkį perdavė pianistė Aldona Kepalaitė. Ji taipgi atliko ir koncertinę Mocarto, Jakubėno, Ravelio, Šopeno kūrinių dalį. Rengėjų vardu dovaną I. Vasyliūnui įteikė M. Drunga. Pagerbimo proga išleista speciali knygutė, nušviečianti muzikinę sukaktuvinininko veiklą.

NUO INSULINO ŽMONĖS APANKA

Kalifornijos universitetas, tyrinėjęs insuliną, pareiškė Los Angeles mokslininkams, jog insulinas yra kaip dviejų ašmenų kardas: jis apsaugoja milijonus diabetikų nuo mirties, bet daugelį ir apakina.

Pasak dr. A. L. Shabo, insulinas prailgindamas diabetikų gyvenimą, iššaukia greit besiplėtojančią akių ligą, kuri gali sugadinti akies lėliukę ir apakinti.

Tas pats dr. Shabo, tačiau, pasakė, kad insulinas yra diabetikams davęs daugiau gero nekaip, gal būt, blogo. Esą, reikalinga toje srityje daryti daugiau tyrinėjimų ir, gal būt, bus surasta priemonės šiai insulinio neigiamybei pašalinti.

Diabetis yra liga, kuri pasireiškia, kai žmogaus kasos liauka nepagamina pakankamai insulinio, kuris padeda kūnui sudeginti cukrų. Toki kūno reiškinį tvarkoma suteikiant gyvulių insulinio, daugumoje karvių, arba tvarkant svorį ir prisilaukiant maisto.

Statistika rodo, kad apie 10 milijonų amerikiečių yra diabetikai, bet pusė jų visiškai nežino, kad ta liga serga.

VIETOJ PESTICIDŲ GERMAI

— Federaliniai mokslininkai bando patirti ar geresnius rezultatus kovoje prieš parazitus bus galima gauti vartojant germs, vietoje pesticidų. Pradžiai bandymai pradedami prieš "mormonų svirplius" (žiogus), juos pamaitinant sėlenomis, kuriose imaišyta natūralinių sporų. Bandymai daromi Dinosaurų Parke, Colorado.

Svirpliai ("krikets") iškyla kovo mėnesį. Jie beėsdami sėlenų pašarą apserga į maliariją panašia liga. Kadangi svirpliai yra kanibalai, jie suryja pastipusius ir patys pastimpa.

SILPNINA PROTA

Dr. Marian C. Diamon, Californija universiteto anatomijos profesorė dariusi bandymus su pelėmis, pastebėjo, kad pelėms duodant moteriškų hormonų, gimdymą kontroliuojančiose kapsulėse, sumažina proto skyriaus smegenų išsivystymą. Profesorė mananti, kad tokie patys reiškiniai pasireiškė ir kūdikio bei motinos smegenyse, kurio motina prieš pastojimą vartojusi nukreiptus vaistus arba moteriškus sekso hormonus.

Tyrinėjimai parodo, kad vartojant norethynodrel, sintetiską formą moteriškų hormonų, toje pačioje proporcijoje kaip ir gimdymą kontroliuojančiose kapsulėse, pelių smegenyse proto skyrius, vadinamas Cortex, išsivysto 7% mažesnis.

Pasaulyje apie 9 mil. moterų vartoja centruseptinius vaistus, todėl svarbu, kad moterys suprastų ir žinotų.

AR GALITE NAUDOTI PENICILINĄ?

Jau galima iš anksto patirti, ar kuris asmuo yra alergiškas penicilinui. Tas atliekama skysto vaisto, vadinamo Polycintine, pagalba. Jis išvirkščiamas į paciento odą. Palaukiama 20 minučių. Jeigu toje vietoje, kur buvo įleistas vaistas atsiranda pūslė, tai yra ženklas, jog pacientas penicilinui nėra alergiškas.

PLASTIKINIAI LEŠIAI PAGERINA REGĖJIMĄ

Apie 3 milijonai amerikiečių serga akių liga — kataraktu, kuri gadina natūralius akių lešius ir sergantį apakina. Dabar, kaip daktarai praneša, nuo 1976 m. sėkmingai sugadintus katarakto natūralius lešius pakeičia plastikiniais ir tuo būdu žmonėms gražina akių regėjimą.

Apytikriai 40,000 amerikiečių jau su plastikiniais lešiais. Apie 400,000 amerikiečių kasmet nuo katarakto gydomi operacijos būdu.

Vienybietė mini gimtadienį: Lietuvių Darbininkų 7 Kuopos susirinkime, paaiškėjęs, kad Ona Zaveckienė [prie gėlių] mini savo gimtadienį, būrelis draugų susimetė bendros nuotraukos. Iš k. į d.: Ona Petrash, Br. Spūdienė, Ona ir Vincas Zaveckai, lenkų poetė Carolina Dudek, E. Bublaitienė, II eilėje: Fifi, U. Kraus, T. Gervickienė, D. ir E. Vizbaros, A. ir L. Šateikos.

Ilgus metus su New Yorko "Aido" chorą dirbuojasi Milda Stensler, kurios nuopelnus dainos srityje įvertino audiečiai, gegužės 16 d. surengdami jai koncertą-pagerbimą. Nuotraukoje ji dėkoja koncerto pianistui Pranui Bražinskui.

Salomėjos Narkėliūnaitės nuotraukos

MATAS ŠALČIUS

Atkelta iš 8 psl.

North — the Amazon — are truly new frontiers, just now beginning to yield to the 20th Century". Dirvoj Jūratė Rosales vaizdžiai pasakojo, kas ten atsitiko automobiliu bandžiusius pakeliauti lietuvių studentus . . . 15 milijonų čiabuvių ten per metus prasiverčia su \$15 . . .

GAJ DAR YRA LIKUSIŲ MATO RANKRAŠČIŲ?

Trimito jau paskutiniam numerį su gedulingu Mato Šalčiaus portretu viršelyje, rašoma, kaip pulk. Šlepetys pareigingai gražino enkavedistams pas lietuvius atbėgusius sovietų karių (!), o Lietuvos Šaulių Sąjungos vadas pulk. Saladžius iškilmingai užtikrino Sąjungos ištikimybę ir paklusnumą Prezidento pareigas einančiam Justui Palekiui, kuris jas gavo iš Prezidento pareigas einančio Antano Merkio, kuris jas buvo gavęs iš "laikiniai išvykstančio" Prezidento Smetonos . . .

Nepasisekė surasti šios paskutinosios kelionės užrašų.

Angliakasys Jonas minėjo susirašinėjęs su Veronika Verkaite-Laurinavičiene gyvenančia Chicagoj. Gal ji gyva, gal ji pasakytų kur yra, jei yra likę Mato Šalčiaus rankraščiai . . . Gal dar ir kiti galėtų kai ką pridėti prie šio rašinio apie lietuvių

"nešvarią asmenybę"? Mato jauniausios dvi dukros gydytojos Lietuvoj iš viso pasaulio keturiasdešimties tautų dabar rankioja Mato pirmojo lietuvių mokytojo laikraštiniško visuomenininko pėdsakus. Raminta net tikisi šiais metais dasirasti iki tėvo kapo Bolivijos džiunglėse.

Prieš kelis metus tai nesėkmingai bandė kitas lietuvių žurnalistas — keliautojas rašytojas Albertas Laurinčiukas. Bet iki Mato kapo nedavažiavo. Raminta tikisi pasiekti ir Amerikos lietuvių džiungles. Gal Clevelande suras ir tą muzikantą . . .

PAŠTAS IR VĖL PABRANGS!

— Pirmos klasės laišku persiuntimas vėl gali pabrangti, greičiausiai, dar 3 centus, pranešė Pašto tarnybos viršininko pavaduotojas William Folger. Kai nuo 10 centų iki 13 tarifas buvo pakeltas, laišku sumažėjo, išlaidos tuo pačiu laiku pakilo. Paštas nuostolių šiais metais turės daugiau negu 1 bil. dolerių.

— Anglų spauda paskelbė, jog Sovietai prie Danzigo įrengė didžiulę bazę naujausio tipo karo lėktuvams — Mig 25 kurie skrenda tris kartus greičiau negu garsas.

Tie lėktuvai skraido virš NATO valstybių, sekdami jų karinius pratimus.

"Lietuvos Atsiminimų" radijo valandos 35 metų sukakties minėjimo meninę programos dalį atlieka: [Dešinėje] sol. Irena Stankūnaitė-Silva su sol. Liudu Stuku. [Kairėje viršuje] Solistams akomponuoja komp. Juozas Stankūnas [Kairėje apačioje] poetas Romualdas Kisielius skaito savo humoristinius eilėraščius iš kurių vienas buvo skirtas "Lietuvos Atsiminimų" radijo valandai.

Vienybė, 1976 m. gegužės 28 d.

Anapilės lietuvių kapinės

Newjorkiečiai filatelista Toronto dalyvaudami Pabaltės Tautų pašto ženklų parodoj, pasinaudodami proga atitrūkti nuo parodos, prašėsi šeimininkų juos pavežioti ir parodyti jau spėjusį išgarsėti Anapilį. Ši vietovė tikru lietuvišku pavadinimu yra apie 16 mylių į vakarus nuo Toronto, prie Misisauga miestelio ir pakeliui į Hamiltoną.

Anapily naujieji lietuvių kapai, didžiulis betoninis pastatas su sale, sporto hale ir kitom patalpom. Po to kitas atskiras pastatas į kurį iš Toronto atkeltas savaitraštis Tėviškės Žiburiai.

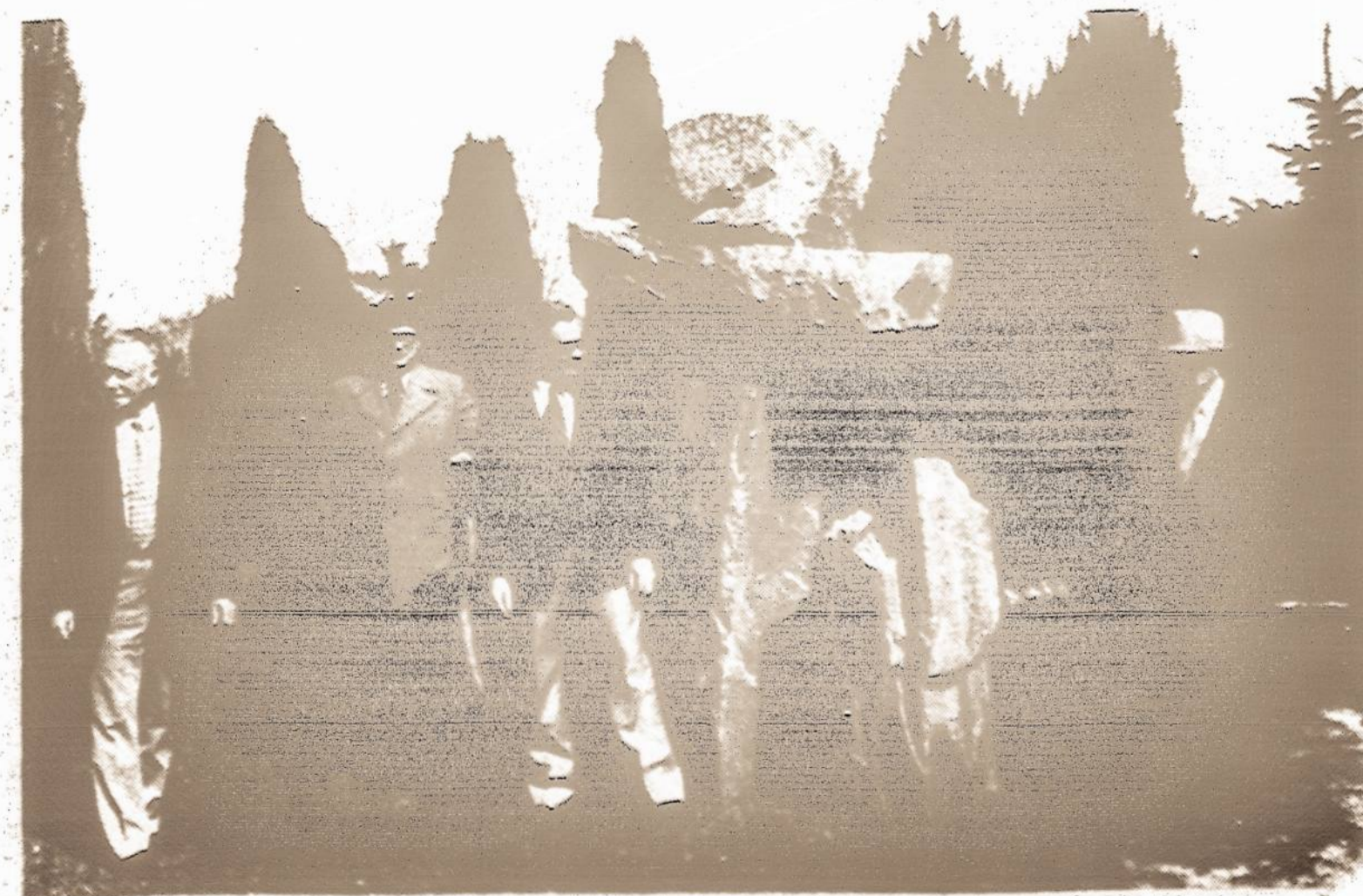
Labai įdomūs yra tie lietuvių kapai su "kadilakiškais" paminklais, jeigu taip galima išsireikšti. Daugumoje juodo granito paminklai, išskirti tautiškais motyvais. Kai kurie tikrai dideli ir imponantiški, ir fotografijos nepajėgia jų tikrai pavaizduoti.

Lankantis Anapily ateina į mintį tie kurie buvo prievarta ir per

tikras kankynes išvežti į Sibirą ir kurių kaulai trūnija tundrose. Vėl mintyse šieji Anapily, kurie taip pat per prievartą turėjo palikti tėvynę, jauni ir pačiam pajėgume pirmieji buvo Kanados valdžios priimti iš tremties. Šie atrodo taip anksti negrižtamai ilsisi čionai, kaip ir tie Sibiro tolybėse negrižtamai, nuo tėvynės Lietuvos. Lietuvių kapinės kaimynistėje su lenkų kapinėmis. Lenkai, palyginus, atrodo "biedniokai". Anapilio didžiajam pastate jaunimo pilna salė — užia kaip bičių avily. Vyksta krepšinio rungtynės tarpe dviejų jaunių komandų.

Toronto Prisikėlimo parapijos patalpose pašto ženklų paroda. Kitoj Toronto daly Lietuvių Namuose didžiulė salė pilna sekmadienio pietautojų, kurie užbaigę pietus dar ilgai nesiskirsto. Gyvenimas eina savo vaga . . .

KAZYS MATUZAS
Stasio Dabkaus nuotr

Anapilio lietuvių kapinėse: Iš kairės J. Mulevičius, A. Ruzgas, P. Barbatavičius, K. Matuzas.

VILNIUS NUOLATOS AUGA

Vilniaus miesto teritorija per pastarąjį dešimtmetį padidėjo beveik dvigubai ir dabar jos valdose yra 26 tūkstančiai hektarų. Neries pakrantės kalvose išaugo nauji gyvenamieji rajonai — Lazdynai, Karoliniškės, pradėtos statyti ir Viršuliškės.

Vilnius, kaip ir kiti Lietuvos miestai, auga planingai, jis statomas ir rekonstruojamas pagal generalinį planą, Lietuvos TSR vyriausybės patvirtintą 1964-1980 metams. Šio generalinio plano realizavimo rezultatai, naujo Vilniaus miesto generalinio plano 2000-iesiems metams techninis ir ekonominis pagrindimas bei respublikos sostinės centro rekonstrukcijos ir išvystymo projektas aptarti Miestų

statybos projektavimo institute įvykusiame TSRS Valstybinio civilinės statybos ir architektūros komiteto, Lietuvos TSR Ministrų Tarybos Valstybinio statybos reikalų komiteto ir Vilniaus miesto vykdomojo komiteto jungtiniame posėdyje.

Posėdyje pranešimą padarė Vilniaus miesto vyriausiasis architektas, Lenino premijos laureatas G. Valiuškis. Jis ir kiti kalbėjusieji pabrėžė, kad Lietuvos sostinėje ir ateityje bus sparčiai statomi gyvenamieji namai, kultūros ir buitines pastatai. Įgyvendinus dabartinį miesto generalinį planą, iš viso bus pastatyta milijonai kvadratinų metrų gyvenamojo ploto.

Namų pirkimo, pardavimo, apdraudos
ir visais reikalais kreipkitės į

John Orman Agency

REAL ESTATE & INSURANCE

PILDOMI MIESTO,
VALSTYBĖS IR
FEDERALINĖS VALDŽIOS
MOKESČIŲ PAREIŠKIMAI.

Geriausias patarnavimas

110-04 JAMAICA AVE., RICHMOND HILL, N. Y.

Telefonas: Virginia 6-1800

Vienybė, 1976 m. gegužės 28 d.

KANADOJE

Marija Arlauskaitė, buvusi Nepriklausomos Lietuvos redaktorė, viena iš laikraščio steigėjų, mirė Montrealyje. Velionė buvo gimusi 1911 m. Jos tėvai į Kanadą buvo atvykę prieš I Pasaulinį karą. Ji mokytoja-vo prancūzų mokyklose, o taip pat dirbo ir lietuviškose mokyklose, buvo ir visuomenės veikėja. 1941 m. drauge su kitais ikūrė Nepriklausomą Lietuvą ir 1946-1947 m. buvo jos redaktorė, kol laikraštį perėmė iš Vak. Vokietijos atvykęs žurnalistas Jonas Kardelis. Palaidota Montreolio kapinėse, po pamaldų šv. Kazimiero bažnyčioje. Velionė buvo vieniša ir artimų giminių neturėjo. Laidotuviams rūpinosi jos pusseserės sūnus Juozas Benius, kuriam Marija padėjo išeiti aukštąjį mokslą.

Bruno Skulte, žymus latvių kompozitorius ir dirigentas, 70 m. mirė gegužės 19 d. Brooklyne. Muzikas Amerikoje gyveno nuo 1949 m., aktyviai dalyvaudamas latvių emigrantų muzikiniame gyvenime. Dar šių metų vasario 22 d. Lincoln centre New Yorke įvyko jo 70 metų amžiaus sukakties paminėjimas. Jo kūrinius atliko solistai ir trys chorai ir 90 asmenų jungtinis jaunimo choras, publikai iki paskutinės vietos užpildžius Alice Tully Hall 1100 vietų.

1975 m. B. Skulte dirigavo latvių kompozitorių kūrinius V. Tysliavienės surengtame Pabaltijo tautų simfoniniame koncerte, Carnegie Hall, New Yorke.

LITVA — BE LIETUVIŲ

— Barceloną, kaip ir kitus Ispanijos ir Italijos uostus, lanko sovietų turistinis laivas Litva. Paskelbtas sąrašas jūrininkų, II pasaulinio karo veteranų, bet iš pavardžių nėra nė vienos lietuviškos.

MASKVA PASKELBĖ PASNINKO DIENĄ

Maskva skelbia pasninką, tik pasirinko ne penktadienį, bet ketvirtadienį. Tą dieną sovietų restoranuose mėsos nebus galima gauti. Oficialiai sakoma, jog tuo norima labiau sudominti piliečius mėsos pakaitalu — žuvimi. Ta pati žinių agentūra sako, kad pirmam šių metų ketvirty mėsos produkcija sumažėjo 11%.

MIRĖ PRANAS NARVYDAS

Plačiai tautinėje veikloje žinomas veteranas Pranas Narvydas, ilgametis Vieniybės korespondentas ir skaitytojas, SLA veikėjas, buvęs Kuopų pirmininku ir sekretorium, mirė gegužės 24 d. 8 v. v. sulaukęs žilos senatvės, 92 metų amžiaus. Liko nuliūdę sūnūs Vytautas ir Algirdas su žmona, brolis Jonas su šeima. Atsisveikinimas įvyko gegužės 27 d. Šalins-Salinskienės Kopolyčioj, Woodhaven, N. Y. 7:30 v. v., palaidotas penktadienį, Šv. Jono Kapinėse.

CHICAGO, ILL.

MIRĖ EUGENIA BARTKUVIENĖ

Gegužės 20 d., 7:30 val. vak., sulaukusi 83 metų amžiaus mirė Eugenia Bartkuvienė-Putnanova. Gimė Latgalijoje, Ruzeknės aps., Tiskadų kaime, Amerikoje išgyveno 27 metus.

Paliko nuliūdę vyras Dr. Juozas Bartkus, sūnus Eugenijus, marti Danguolė, vaikaičiai — Viva-Ona ir Darius-Juozas, duktė Irena-Tamara ir žentas Algirdas Budreckai bei kiti giminės, draugai ir pažįstami.

Gegužės 22 d. palaidota Lietuvių Tautinėse kapinėse.

PRISIMENAMA PROF. DR. V. TUMĖNIENĖ —

Prieš porą mėnesių patylomis užgėso sulaukusi žilo amžiaus vaikų gydytoja prof. dr. Vanda Tumėnienė. Ją vis nuolat mini, vienam ar kitam Amerikos lietuvių laikrašty, išlikę draugai, kolegos.

Jonas Mekas su Varpo [Silver bakery] lietuviškos duonos kepalu.

Hollis Mekas foto

Poetas, filmininkas, kritikas Jonas Mekas, reguliarius užsakytojas, Soho, New York, N. Y., taip rašo apie lietuvišką duoną:

“ . . . Duona, Duonutė, Duonelė, Juoda, Šviesi, Rūpi — siunčiame visur 12 svarų kepalais

Duonikė, Duonytė, Duonelytė . . . ”

ALSA HOME DELIVERIES,
BOX 172, GREAT NECK, N. Y. 11023

ĮVAIRIOMS PROGOMS GĖLIŲ GAUSITE

ALICE'S FLOWER SHOP

107-04 JAMAICA AVENUE, RICHMOND HILL, N. Y.

Maloniai kviečiame kaimynystėje gyvenančius tautiečius atsilankyti arba paskambinti telefonu 846-5454. Vakare 835-4149.

CIA RASITE NUOSIRDŲ LIETUVIŠKĄ PATARNAVIMĄ.

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI

Funeral Directors

Juozas Kavaliauskas

LICENSED PENNSYLVANIA AND NEW JERSEY
1601 S. SECOND STREET PHILADELPHIA, PA.
Telefonas: DEwey 4-5136

M. P. Ballas Funeral Home

ALB. BALTRŪNAS-BALTON
660 GRAND ST., BROOKLYN, N. Y. 11211
NOTARY PUBLIC Tel. STagg 2-5043

Joseph Garszva

UNDERTAKER AND EMBALMER
JOSEPH J. GARSZVA, Jr.
231 BEDFORD AVE., BROOKLYN, N. Y. 11211
Telefonas: EVergreen 8-9770

ŠIE LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI IŠNUOMOJA
AUTOMOBILIUS ĮVAIRIEMS REIKALAMS

WINTER GARDEN TAVERN, INC.

VYT. BELECKAS
Savininkas

Tel EVergreen 2-6440

SALE VESTUVĖMS IR KITOKIOMS
PRAMOGOMS. BE TO, DUODAMI
POLAI DOTUVINIAI PIETŪS.

Pirmos rusišios lietuviškas maistas
prieinama kaina.

1883 MADISON STREET • BROOKLYN, N. Y. 11227

VIENYBĖ

90th Anniversary Year—1886-1976—90-ieji Sukaktuviniai Metai

Juozas Petrenas, žurnalistas ir rašytojas, lankėsi Bostone ir ten pasirašė sutartį aprašyti Lietuvių Darbininkų Draugijos darbus ir parengti spaudai knygą. Knyga turi pasirodyti ateinančių metų pabaigoje. Tai knyga parengti lėšų paliko Liet. Darbininkų Draugijos Bostono Kuopos narys Kristupas Trainavičius. Jo testamento vykdytojai yra prof. Pr. Šveikauskas ir advokatė M. Šveikauskienė. Tai būtų jau antra knyga apie Lietuvių Darbininkų Draugiją. Viena buvo parengta ir išėjo New Yorke 1974 m. Tai knyga lėšų buvo gauta iš Lietuvių Darbininkų Draugijos 7 Kuopos nario Vinco Kalvelio palikimo. Šioje knygoje buvo labiau pabrėžta New Yorkas ir Liet. Darbininkų Draugijos veikla šiame mieste.

Almus foto

Adolfas Žaliaduonis, Lietuvių Darbininkų 7 Kuopos narys, anksčiau gyvenęs Woodhavene, dabar gydomi Houston, Texas, ligoninėje. Neseniai padarius trečią gerklės operaciją, ligonis eina geryn.

Dariaus ir Girėno minėjimas, kaip kasmet, taip ir šiemet rengiamas Dariaus ir Girėno Paminklo Komiteto, remiant Lietuvių Darbininkų 7 Kuopai, prie paminklo didvyriams, įvyks liepos 17 d., šeštadienį, 3 val. popiet. Visuomenė kviečiame dalyvauti. Programa bus pranešta vėliau.

Margučių balius, kasmet rengiamas Lietuvių Darbininkų 7 Kuopos, šiemet įvyks birželio 7 dieną Fifi Salėje, 94-25 Jamaica Ave., Woodhaven. Bus geros vaišės ir įdomi programa, kartu paminint ir JAV 200 metų gimtadienio sukaktį.

Jonas Lenktaitis, Vokietijoje "Patria" knygų leidyklos savininkas, vienas iš Vilniaus Filharmonijos organizatorių, nuolatinis spaudos ir muzikinio gyvenimo rėmėjas, šiuo metu rūpinasi iš Chicagos atkelti Amerikos lietuvių išėivijos parodą. Nuotrauka daryta Adomo Galdiko Muziejaus atidaryme. Priešakyje matome Marą Vygantiene-Ingelevičiūtę.

Almus foto

Kennedy aeroporte gegužės 16 d. išlydint pažįstamus: Iš k. į d.: P. Binkis [poeto Binkio gimnainis, šiemet vyksius su studentų grupe į Vilnių], Vienybės leidėja V. Tysliaviene, Loretta Pauker, UN žurnalistė vykstanti į filmų festivalį Taškente į Vilnių atostogų vyksta žurnalistas Jonas Lukoševičius su sūnum Darium, Vienybės red. J. Valaitis, B. Lukoševičienė, Vyt. Beleckas.

Salomėjos Narkėliūnaitės nuotrauka

Magdalena Galdikienė, nepailstanti visuomenininkė, Adomo Našlė, buvo atvykusi iš katalikiškos senelių prieglaudos Putname į Adomo Galdiko Vardo Muziejaus atidarymą Highland Blvd., Brooklyne. Čia ji matoma su dail. Elena Urbaityte, iš Wantagh, N. Y., šiuo metu išstačiusią savo paveikslus Women in the Arts galerijoje, 435 Broome St., New York.

Almus foto

Du Lietuvos kunigai, kun. St. Lidys ir kun. Vl. Rabašauskas, dalyvavę ekskursinėje grupėje kartu su kitais TSRS dvasininkais, pakeliavę po Ameriką ir šiek tiek susipažinę su jos religiniu gyvenimu, gegužės 20 d. išskrido iš New Yorko į Maskvą. Kai kuriems New Yorko lietuviams buvo pavykę su saviškiais susitikti ir pabendrauti.

Svečiai dvasiškiai iš Lietuvos buvo priimti pas Vienybės kaimynus Pranciškonus ir Darbininko redakcijoje.

Romanas Krivickas, Kauno Politechnikos instituto docentas, išbuvęs apie metus laiko Amerikoje, kur gilino savo mokslus Brooklyno Politechnikos institute, gegužės 21 d. išskrido namo. Su juo kartu išskrido ir jo žmona Živilė, kuri buvo atvykusi į Ameriką porai mėnesių. Prieš sugrįždami namo, jiedu dar aplankė įdomesnes Amerikos vietas ir susipažino su JAV ir lietuvių gyvenimu.

Vytautui Abraičiui, tautininkų veikėjui ir vienam iš Amerikos Lietuvių Tautinės Sąjungos įkūrėjų, šiemet sukanka 60 metų amžiaus. Ta proga jo bičiuliai jam surengė pobūvį. Apie sukaktuvininką kalbėjo buvęs Sąjungos pirmininkas inž. J. Jurkūnas. Abraitis anksčiau gyveno New Yorke, o dabar — New Jersey.

Bronė ir Bronius Oniūnai, ilgus metus gyvenę Maspeth, neseniai pardavė savo namus ir išvyko apsigyventi į Juno Beach, Fla.

Ivona Marija Banelienė, newyorkiečiams gerai pažįstama Vytauto Banelio žmona, gegužės 21 d. ryte, Connecticut valstijos ribose jos automobilį užkludžius sunkevžimui ir mašinai užsidegus, žuvo liepsnose.

Almus Šalčius, žurnalistas, visuomenininkas, su žmona Nijole, iš Great Neck, N. Y. išvyko pasivažinėti po Ameriką. Bus Streater, Illinois pas seserį ir švogeri Sidrius, lankys draugus Chicagoje, Troy, Mich. ir uošvius bei bičiulius Toronto, Ont., Kanadoj.

Povilas Bložė, ilgą laiką gyvenęs New Yorke, paskutiniu metu laiku bando pastoviai įsikurti Floridoje. Žvalgosi Daytona Beach, ieškodamas nuosavybės bei tyrinėdamas įsikūrimo galimybių.

Vida Krištolaitytė, dailės pedagogė, labai aktyviai reiškiasi Amerikos lietuvių dailės gyvenime. Neseniai sugrįžusi iš Chicagoj vykusios jos parodos, šiuo metu savo darbus yra išstačiusi "47 Bond St. Galerijoje", kartu su 8 kitytais dailininkais.

Latvių laikraštis Laiks, išeinantis New Yorke, atspausdino Jurgio Gliaudos novelę "Viesulas", kurią išvertė latvių rašytojas ir dramaturgas Anšlavs Eglītis.

Vaidai iš paskutiniosios Jono Meko poetinio filminio dienoraščio "Lost lost lost" — "Diaries, Notes & Sketches" — 1949 iki 1963, 2 val. 50 min. Filme matomi jau primiršti įvykiai ir veidai: Juozas Tysliava sakė prakalbą Webster salėje, Stony Brook lietuvių bėglių intelektualų gegužinė ir kt. Jonas Mekas numato 13 valandų Dienoraščių seriją. Pirmuosius seansus labai entuziastiškai priėmė tokie kritikai kaip The New York Times V. Calby, kituose meno centruose. "Lost lost lost" premjera įvyksta šiomis dienomis — norintieji dalyvauti šioj ar sekančioj premjeroj New Yorke turi iš anksto skambinti 226-0010.

REIKALINGAS PIRMOS EILĖS

Mašinistas nedidelėje dirbtuvėje. Dabar nuolatinis, turi mokėti anglų kalbą. Telefonuokite 743-5840.

Vienybė, 1976 m. gegužės 28 d.